

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Barbora Elblová

**Postavení a role Welsh Office:
vývoj a proměny britského ministerstva
v kontextu devoluce**

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Barbora Elblová**

Vedoucí práce: **Prof. PhDr. Blanka Říhová, CSc.**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

ELBLOVÁ, Barbora. *Postavení a role Welsh Office: vývoj a proměny britského ministerstva v kontextu devoluce*. Praha, 2015. 39 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Prof. PhDr. Blanka Říchová, CSc.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá úřadem Welsh Office vzniklého v roce 1964 a jeho rolí v kontextu devoluce. Tato instituce je považována za jednu z hlavních inovací Britské regionální administrativy na území Walesu v průběhu 2. poloviny 20. století. V textu je zhodnocena politická a kulturní situace regionu Wales v rámci Velké Británie. Na to navazuje periodicky zaměřená kapitola na samotnou Welsh Office – co předcházelo jejímu vzniku, fungování a postupné získávání a rozšiřování pravomocí s důrazem na osobu státního tajemníka pro Wales, až po úspěšné referendum v roce 1997, po kterém byla instituce formálně zrušena. Dále je zkoumán přenos pravomocí z Welsh Office na nově vzniklé Velšské národní shromáždění v rámci zákona Government of Wales Act 1998 a úloha nástupnického úřadu Wales Office. Cílem práce je zhodnotit roli Welsh Office, prověřit hypotézu, že tato instituce byla klíčová při decentralizačním procesu na území Walesu. Vedlejší hypotéza je zaměřena na hlavní politické strany Spojeného království, zda všechny přispěly k uskutečnění devoluce v regionu. Pramenná základna je tvořena z historického a politologického zhodnocení fungování Welsh Office, důležitým zdrojem jsou rovněž zákony týkající se devolučního modelu ve vztahu k Walesu.

Abstract

Bachelor's thesis is primary focused on evolution of the Welsh Office (that was founded in 1964) and its role in devolution context. This institution is considered as one of the main innovations of the British regional administration within the territory of Wales

during the second half of the 20th century. Text is evaluating political and cultural situation in Wales in relation to Great Britain. Followed by periodical chapter about institution itself – what preceded its establishment, office's function and process of earning powers step by step with focus on character and position of the Secretary of State for Wales, up to successful devolution referendum in 1997. Thereafter the Welsh Office formally ended its activity. Then the research is focused on transfer of powers from the Welsh Office to the newly established National Assembly of Wales under circumstances of the Government of Wales Act 1998 and the role of successor institution – the Wales Office. The aim of this work is to evaluate and describe the role of the Welsh Office, examined the main hypothesis that the Welsh Office and its staff were crucial during the decentralization process in the Welsh region. Another hypothesis is focused on the main political parties of the United Kingdom, whether each party contributed to the realization of devolution in Wales. Resource base is made up by historical and political science surveys and evaluations of the Welsh Office, another important sources are acts and bills concerning devolution model in association with Wales.

Klíčová slova

Welsh Office, státní tajemník pro Wales, devoluce, britská vláda, Wales, Velká Británie, Velšské národní shromáždění

Keywords

Welsh Office, Secretary of State for Wales, devolution, British Government, Wales, Great Britain, National Assembly for Wales

Rozsah práce: 78 818 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 13. 5. 2015

Barbora Elblová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní profesorce Blance Říkové za trpělivost, cenné rady a připomínky během tvorby práce.

VYMEZENÍ TÉMATU BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Už od minulosti byla idea velšského obyvatelstva vždy o pochopení a rozlišení Walesu jakožto části britské struktury, Velšanům tudíž nikdy, na rozdíl od Skotů, nešlo o odtržení. Welsh Office hraje klíčovou roli v devolučním procesu regionu Wales, proto si zaslouží náležitou pozornost. Během 35 let své existence se z malého teritoriálního vládního ministerstva stalo oddělení s vlastními důležitými pravomocemi. Ovšem oproti Scottish Office si Welsh Office prošla velmi odlišným vývojem a také její postavení nebylo tak pevné, zčásti i kvůli střídajícím se ministrům pro velšské záležitosti, kteří ne vždy měli zájem na vylepšení postavení Walesu. Nicméně devoluce v tomto regionu probíhala velmi poklidně. Svědčí o tom například výsledek referenda z roku 1997, kdy se pro myšlenku politické devoluce a následného zřízení Velšského národního shromáždění vyslovilo 50,3 % Velšanů, přičemž volební účast byla pouze 51%¹.

Ve své bakalářské práci se zaměřím na Welsh Office a na její postavení v rámci devolučního procesu. Zejména na proces postupného získávání a rozšiřování pravomocí, na představitele Welsh Office a na jejich stranickou příslušnost, která se často odrážela na fungování instituce. V práci budou také zahrnuta obě referenda o devoluci i následný vznik Národního shromáždění, s nímž je spojen přenos pravomocí a následný zánik Welsh Office a vznik Wales Office. Instituce, která v rámci britského exekutivního modelu funguje dodnes. Cílem mé práce tedy bude ucelený přehled vzniku, fungování a zániku tohoto britského ministerstva v kontextu devoluce.

PŘEDPOKLÁDANÁ STRUKTURA:

1. Úvod (uvedení do problematiky)
 - Obecná teorie devoluce
2. Geneze instituce – co předcházelo zformování Welsh Office
3. Fungování Welsh Office – 1965-1997(1999)
 - Postupné rozšiřování pravomocí
 - Přehled ministrů pro Velšské záležitosti

¹ Welsh referendum live – the results, cit. 8.5.2014 na:
<http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/wales/live/index.shtml>

- Rozdíly přístupů Konzervativního a Labouristického ministra
- Referendum o devoluci 1979 a 1997
- Vznik Velšského národního shromáždění
 - důvody vzniku Velšského národního shromáždění
 - Zákon z roku 1998 – přehled funkcí
- 4. Situace po roce 1998
 - Postavení Welsh Office v rámci britské vlády
 - Fungování po devoluci: vztah k Národnímu shromáždění a velšské vládě
- 5. Závěr

LITERATURA K TÉMATU:

DANČÁK, Břetislav a Vít HLOUŠEK. “Víceúrovňové vládnutí v Evropě: zkušenosti, problémy a výzvy”. 1. vyd. *Brno: Masarykova univerzita*, 2007, 245 s

DEACON, Russell SANDRY, Alan, “Devolution in the United Kingdom : England, Scotland, Wales and Northern Ireland”, *Edinburgh University Press*, Date Published: 04/2007

DEACON Russel Martin, “THE GOVERNANCE OF WALES THE WELSH OFFICE AND THE POLICY PROCESS 1964-99”, Published by *Welsh Academic Press*, 2002

DEACON, Russell. “Devolution in Britain today”. 2nd ed. / *Manchester: Manchester University Press*, 2006, xii, 268 s.

EVANS, John Gilbert. “Devolution in Wales: claims and responses, 1937-1979”. *Cardiff: University of Wales Press*, 2006, 228 s.

Government of Wales Act 1998, Chapter 38, publikováno The Stationery Office Limited, Dostupné z: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/38/pdfs/ukpga_19980038_en.pdf [29.4.2014]

GRIFFITHS, Dylan. “The Welsh Office and Welsh autonomy”. *Public Administration* [online]. 1999, vol. 77, issue 4, s. 793-807

JONES, J. Barry a BALSOM, Denis. “The Road to the National Assembly for Wales”. *Cardiff: University of Wales Press*, 2000.

JONES, Timothy H. Wales, “Devolution and Sovereignty”. *Statute Law Review* [online]. 2012, vol. 33, issue 2, s. 151-162

HLOUŠEK, Vít: “Centra a periferie v Evropě – přístup Steina Rokkana”. V: *Středoevropské politické studie* 1/IV 2004, Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=189> [16.2.2010]

MIKE Raco, "Governmentality, Subject-Building, and the Discourses and Practices of Devolution in the UK", *Transactions of the Institute of British Geographer, New Series*, Vol. 28, No. 1, Mar., 2003, s. 75-95

MITCHELL, James, "Devolution in the United Kingdom." *Manchester University Press*, Date Published 04/2009

National Assembly for Wales, The history of Wales devolution, Dostupné z: <http://www.assemblywales.org/abthome/role-of-assembly-how-it-works/history-welsh-devolution.htm> [29.4.2014]

ONES, Richard Wyn a Bethan LEWIS. "The Welsh Devolution Referendum". *Politics* [online]. 1999, vol. 19, issue 1, s. 37-46

RHODES, R. A. W. CARMICHAEL, P. MASSEY, A., "Decentralizing the Civil Service : From Unitary State to Differentiated Polity in the United Kingdom", *McGraw-Hill Education*, Date Published: 02/2003

ROWLANDS, E. "The Politics of Regional Administration: The Establishment of the Welsh Office". *Public Administration* [online]. 1972, vol. 50, issue 3, s. 333-351

Obsah

ÚVOD	2
1. DEVOLUCE VE SPOJENÉM KRÁLOVSTVÍ A VYMEZENÍ POJMŮ	5
1.1 Velšský nacionalismus	7
2. WELSH OFFICE A POLITICKÝ PROCES 1964-1997	9
2.1 CO PŘEDCHÁZELO VYTVOŘENÍ	9
2.2 Fungování Welsh Office.....	11
2.3 Státní tajemníci pro Wales a jejich funkční období.....	13
2.3.1 První etapa působení Welsh Office	14
2.3.2 Konzervativní éra	17
2.3.3 Nástup labouristů, úspěšné referendum a konec Welsh Office	19
2.3.4 Shrnutí působení státních tajemníků pro Wales	20
2.4 Velšská referenda o devoluci.....	21
2.4.1 Březnové referendum 1979	21
2.4.2 Záříjové referendum 1997	23
3. SITUACE PO ROCE 1997	25
3.1 Government of Wales Act 1998	25
3.2 Velšské národní shromáždění.....	27
3.2.1 Výhody NAW oproti Welsh Office.....	28
3.2.1 První volby do NAW	28
3.4 Vznik Wales Office	29
3.4.1 Postavení Wales Office a její vztah k velšské a britské vládě.....	30
3.4.2 Současnost	31
ZÁVĚR.....	33
POUŽITÁ LITERATURA	36
SUMMARY	40
SEZNAM PŘÍLOH	41
PŘÍLOHY.....	42

ÚVOD

Decentralizační procesy představují jeden z hlavních politických fenoménů, které mění zejména na konci druhé poloviny 20. století institucionální prostředí mnoha zemí primárně západní Evropy. Vznikají víceúrovňové systémy vládnutí, ve kterých dochází k přesunu pravomocí ze státní roviny na rovinu supranacionální. Hlavním důvodem těchto změn je snaha o lepší komunikaci mezi centrem, v našem případě Londýnem, a periferií, tedy celým teritoriem Walesu, posílení kulturní identity obyvatel a snaha o zlepšení jejich ekonomické situace. Formuje se tedy nový druh politiky, který je přizpůsoben místním podmínkám a potřebám. Jak britský politolog Vernon Bogdanor podotýká, „devoluce představuje nejvíce radikální konstituční změnu ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska od přijetí zákona v roce 1832 *Great Reform Act*. (Bogdanor, 2001, s. 1)

Problematika regionalizace měla ve Velké Británii zejména ekonomickou a funkcionální rovinu, nezanedbatelný tlak přicházel i od nacionalistických stran ve Skotsku a Walesu. Nedůvěra k celobritským politickým stranám a následný nález ropy v Severním moři se projevil v posílení Skotské národní strany (*Scottish National Party*). Ve Walesu bylo hnutí spojeno spíše s oživením národního cítění, zejména kultury a velšského jazyka. Regionální hnutí vyústilo v posílení nacionalistické strany *Plaid Cymru*. (Říchová, Fiala, 2002, s. 48) S nástupem vlády *New Labour* Tonyho Blaira v roce 1997 došlo k posílení decentralizačního trendu na území Velké Británie. Tato vláda sehrála důležitou roli v devolučním procesu. V roce 1997 proběhlo úspěšné jak skotské tak i velšské devoluční referendum, o rok později byly v obou regionech založeny volené národní orgány (*National Assembly for Wales* a *Scottish Parliament*). (Jones, Balsom, 2000, Preface) Došlo tak k významné změně charakteru a struktury britské politiky. Odrazilo se to samozřejmě také na změnách politického procesu v regionech, jejich správě i politické kultuře.

Předkládaná práce se zabývá ústředním tématem devoluce v teritoriální části Spojeného království Velké Británie, a to v případě Walesu. Konkrétněji se zaměřuje na instituci, vzniklou z roce 1964 – Welsh Office a na její roli v kontextu devoluce. Co se týče česky psané odborné literatury, s tématem přímo týkajícího se Welsh Office se až na pár výjimek nepotkáme. Největším přínosem česko-jazyčné literatury pro práci byly publikace profesorky Blanky Říchové, zejména ve sborníku *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. V anglickém prostředí se konkrétní téma objevuje v podobě

pár knih věnovaných fungování tohoto ministerstva, nejvíce relevantní se v tomto případě stala kniha profesora Russella Deacona *The Governance of Wales: Welsh Office and the Policy Process 1964-99*. Hodnotnou publikací, jež je také třeba jmenovat je knížka Vernona Bogdanora *Devolution in the United Kingdom*, ve které se nachází velmi přínosná kapitola věnovaná vzniku a fungování Welsh Office. Co se týká vědeckých článků, situace je podobná jako s neperiodickou literaturou - nelze najít mnoho textu zabývajících se výhradně touto institucí. Mnohem více literatury lze nalézt na téma britské devoluce či vzniku Velšského národního shromáždění. V ní se občas objevují i zmínky o Welsh Office. Tento fakt přisuzují existenci skotského protějšku, Scottish Office, která je daleko více veřejnosti známá, byla založena o osmdesát let dříve a disponovala širšími pravomocemi. Stěžejní studií práce byla také kniha Jonese a Balsoma *The Road to the National Assembly for Wales*, ve které je zmapován zejména vývoj devoluce od prvního nepodařeného referenda v roce 1979. Přínosnými se staly i internetové stránky BBC, zejména sekce profily osobností či výsledky voleb, referend a web Národního archivu, kde lze nalézt kompletní znění všech zákonů či jejich návrhů.

Práce si klade za cíl poskytnout ucelený pohled na roli Welsh Office, kterou sehrála v devolučním procesu, dá se tedy klasifikovat jako jedinečná případová studie tohoto britského ministerstva v kontextu devoluce. Smyslem je potvrdit či vyvrátit hlavní hypotézu, že tento úřad se stal klíčovým při realizaci devolučního procesu na území Walesu. Proces vyvrcholil založením voleného *National Assembly for Wales (NAW)*, Velšského národního shromáždění, následně bylo ukončeno fungování Welsh Office a zřízena její nástupnické instituce Wales Office. Další předpoklad vychází z všeobecného mínění o konzervativcích, kteří, jakožto podporovatelé tradičních norem a pomalých změn, nebyli příznivci devoluce a snažili se devoluční proces zastavit. Práce se tedy také pokusí prověřit hypotézu, že všechny hlavní politické strany Velké Británie (labouristé, liberální demokraté i konzervativci) se podíleli na devoluci pro Wales.

Rozvržení práce

Bakalářská práce je rozdělena do tří hlavních částí. První část uvádí do problematiky devolučního procesu ve Velké Británii. Zabývá se vymezení důležitých pojmů a lze zde nalézt detailnější zaměření na problematiku velšského nacionalismu. Cílem je stručně čtenáře seznámit s velšskou mentalitou, jejími aspekty a také charakteristikou moderního zrodu nacionalismu a důsledkem jeho vzestupu ve 20.

století. Definovat blíže velšský nacionalismus se jeví důležité pro budoucí lepší pochopení podstaty různých situací, kterými se text bude dále zabývat.

Druhá kapitola se již věnuje výhradně instituci Welsh Office. Je spíše více periodicky založená – co předcházelo jejímu zřízení až po postupné ukončení činnosti důsledkem přijetí devolučního referenda v roce 1997. Důležitou úlohu ve fungování úřadu sehráli její čelní představitelé – státní tajemníci pro Wales, kteří mohli výrazně ovlivňovat chod celého ministerstva. Často ve fungování úřadu hrála roli jejich politická příslušnost a také vztah k regionu a tím i způsob vystupování a zastávání úřadu. Tento post je považován za klíčový pro celý devoluční proces, v rukou *Secretary of State for Wales* se soustředila relativně velká politická moc, proto druhá kapitola popisuje jednotlivé události Welsh Office ve vztahu k aktuálnímu státnímu tajemníkovi. Díky podrobnějšímu popisu každého státního tajemníka bude možno lépe prověřit hypotézu o zapojení všech politických stran do devolučního procesu. Ke konci této části jsou krátce zmíněny i obě devoluční referenda, na jejichž formě a uskutečnění se Welsh Office z velké části podílela.

Posední kapitola navazuje na poreformní situaci regionu. Věnuje se obsahu zákona *Governemnt of Wales Act 1998* a na základě něho vzniklého Národního shromáždění. Zákonem je namístě se zabývat blíže, jelikož svým zněním zřizuje novou instituci, která přebírá roli, kterou do té doby zastávalo v politickém procesu ministerstvo Welsh Office. Druhá část kapitoly se zaměřuje na nově vzniklou Wales Office, zejména v čem si je a není s původní Welsh Office podobná a jaká je její nová úloha. Text bude zaměřen i na její vztah s britskou vládou a Velšským národním shromážděním. Závěr se věnuje současné situaci a možné roli úřadu Wales Office v budoucnu.

1. DEVOLUCE VE SPOJENÉM KRÁLOVSTVÍ A VYMEZENÍ POJMŮ

Devoluční procesy jsou pro Británii charakteristické. Jde v podstatě o decentralizaci, ovšem v britském kontextu se tento proces označuje spíše termínem devoluce. (Vykoupilová, 2007, s. 18) Ve Spojeném království tedy vznikají teritoriální otázky, které se jeví jako klíčový zdroj pro počáteční požadavky o ústavní změnu. Termínem devoluce britský politolog Vernon Bogdanor rozumí proces: „*přenosu pravomocí z nadřízené k podřízené politické autoritě*“ (Bogdanor, 2001, s. 3) Podle profesora Jefferyho se Spojené království vždy vyznačovalo jako teritoriálně asymetrický stát. Pravomoci náležící Westminsterskému parlamentu nebyly podle něj nikdy využity za účelem vytvoření teritoriálně jednotného státu. Do kontrastu udává francouzský případ unitarismu. (Jeffery, 2009, s. 292) V každé ze třech specifických území Velké Británie – Severní Irsko, Skotsko a Wales se jedná o odlišný postup. Instituce, které vzešly z devolučního procesu, se vzájemně od sebe liší. Pro Wales je výsledkem veřejnoprávní instituce zvaná *National Assembly for Wales*, Velšské národní shromáždění, které má ale v porovnání se Severním Irskem či Skotskem, mnohem více vzájemně provázaných kompetencí týkajících se legislativy, o které se dělí s parlamentem sídlícím ve Westminsteru. (Jeffery, 2009, s. 289-90) Velšský model s omezenými zákonodárnými i výkonnými pravomocemi dává podklad pro spekulace o nejasných úmyslech labouristů týkajících se „dotažení“ devoluce. Není překvapující ani následný kritický postoj ze strany Velšanů (Říchová, 2007, s. 55-6), který se odrazil v nízkých účastech v referendech týkajících se devolučních otázek či jejich těsných výsledků – jako příklad poslouží referendum o vzniku Velšského národního shromáždění z roku 1997, kdy se pro zřízení vyslovilo pouhých 50,3 % účastníků a participace dosáhla 51 % obyvatel Walesu. (BBC, Welsh Referendum Live – The Final Result online)

Co se týče vztahu regionální administrativy Walesu a Velké Británie, za vůbec hlavní inovaci v průběhu druhé poloviny dvacátého století lze považovat vytvoření právě Welsh Office a postu ministra, který současně vystupuje i ve vládě. Tento nový úřad se velice rychle integroval a stal součástí politického i administrativního života ve Walesu. Sídlem nového úřadu se stal Cardiff. I když ještě na počátku 19. století zde žilo pouze kolem dvou tisíc obyvatel, následná těžba uhlí a jeho export z něj udělalo významné mezinárodní průmyslové centrum, status hlavního města Walesu získal až po

druhé světové válce. (Říchová, 2006, s. 175-84) Zformování instituce Welsh Office či samotné devoluci předcházela velmi dlouhá a obtížná cesta plná vyjednávání a ústupků. S Walesem se z dlouhodobého hlediska nezacházelo stejně jako s ostatními regiony Británie. Nasvědčuje tomu i skutečnost, že si Velšané na své ministerstvo museli počkat o téměř osmdesát let déle než Skoti na Scottish Office. (Rowlands, 1972, s. 333-36).

Jedním z hlavních problémů Walesu bylo, že na rozdíl od Skotska nebo Severního Irska postrádal jakékoliv historické zkušenosti se samostatnou administrativou. Obecně Liberální strana (resp. Liberální demokraté) jsou nejvíce spojování s počátečním prosazováním politické a administrativní devoluce velšského teritoria. Ve svém programu se vždy hlásili k určité formě devoluce či federalizace. Ve všeobecných volbách mezi lety 1865-1918 získávali v regionu vždy většinu hlasů. (Říchová, 2002, s. 318) Naopak konzervativci, neboli toriové, byli vždy silně proti jakýmkoliv snahám, které by ohrozily jednotu, kterou mezi sebou země Wales a Anglie historicky měly. Ovšem je nutné podotknout, že co se týče třetí hlavní strany britské politické scény Labouristické strany, její členové také nebyli přílišnými nadšenci devolučního procesu. Jako decentralisticky smýšlející strana se Labour Party sice projevovala v první polovině 20. století, po druhé světové válce však prosazovala centralizaci. (Říchová, 2002, s. 308-09) Zejména se obávali, že by devolucí došlo k oslabení jejich strany ve Westminsteru, na druhou stranu se labouristé nemohli úplně odklonit od myšlenek devoluce, když už je jednou začali prosazovat. Devoluce však nikdy nepředstavovala základ jejich politického programu, dokazuje to zejména skutečnost, že již mezi lety 1945 a 1951 bylo v jejich moci vytvořit instituci Welsh Office, ale nestalo se tomu tak. (Deacon, 2002, s. 17)

Prvním významným krokem byla myšlenka založení Welsh Office a postu *Secretary of State for Wales*, se kterou přichází Labouristická strana v rámci nutné změny jejich volebního prohlášení, tzv. *election manifesto*. Důvodem bylo, že strana setrvala v opoziční pozici ve vládě a potřebovala si tak získat voliče. Devoluce pak byla stranou prezentována jako nutné opatření k posílení demokracie v Británii, spíše než úplata nacionalismu, který se v té době začal opět získávat na důležitosti. (Evans, 2006, s. 5).

1.1 Velšský nacionalismus

Pro pochopení postavení Welsh Office je důležité si uvědomit vzájemný vztah Walesu a Anglie, zejména moment vzestupu velšského nacionalismu a důvod tohoto stavu. Jak Robert Leach podotýká, nacionalismus zásadně ovlivňoval politické chování během posledních dvou století (Leach, 2009, s. 137), ani Wales se tomuto vlivu nevyhnul. Na druhou stranu nelze přehlížet fakt, že Wales není unitární stát. Stále slavný výrok, který pronesl v roce 1920 profesor Alfred Zimmern, dobře ilustruje situaci: „Současný Wales není jednotný. Ve skutečnosti existují alespoň tři – máme velšský Wales; průmyslový, nebo jak o něm občas smýšlím, americký Wales a pak je tady vyšší třída nebo také anglický Wales. Každý směřuje jinam, pokud všechny tři přežijí, pravděpodobně se stejně nesjednotí.“ (Laffin, Thomas, 2000, s. 558)

Velšské teritorium patří mezi hlavní základny Labouristické strany v celém Spojeném království. Před první světovou válkou byl Wales považován za nejvíce anti-konzervativní místo v celé Velké Británii, zejména ve venkovských volebních obvodech si konzervativci vedli zdaleka nejhůře. Tento jev je primárně vysvětlován vztahem konzervativců a anglikánské církve, tedy minoritním náboženstvím ve Walesu. Právě náboženství je zde, vedle kulturního dědictví a velšského jazyka, jedním z hlavních pilířů, o které se opírají zdejší příznivci nacionalismu. (Bogdanor, 2001, s. 145)

Nacionalismus sám o sobě představuje těžce definovatelný termín. Jediné, co se dá říct s jistotou je podle Andrewa Heywooda, že pro nacionalismus je zásadní význam a důležitost národa a tedy přesvědčení, že národ je základním principem politického uspořádání. (Heywood, 2007, s. 168) Nacionalismus tedy předpokládá přítomnost národa, konkrétněji skupiny lidí sjednocené specifickými prvky, typicky je to kultura, jazyk, náboženství či etnická příslušnost. Velšské teritorium bezpochyby tyto prvky vykazuje, zejména nejzásadněji se jeví nutnost zachování jedinečného jazyka – velštiny, který se na přelomu 19. a 20. století postupně propadával do zapomnění. Dalším důležitým prvkem je silná pozice křesťanství. (Leach, 2009, s. 144-47, 153) Velšský nacionalismus nabyl konkrétnější podoby v roce 1925, kdy v atmosféře rozčarování a deprese vlivem první světové války vznikla politická strana *Plaid Cymru*, která se zpočátku soustředila spíše na kulturní a lingvistické přežití než na ekonomickou a sociální politiku. (Bogdanor, 2001, p. 126) Jejich přístup se ovšem mění v 60. letech, zejména kvůli nárůstu ekonomických problémů, na které se strana snaží poukazovat. Později zahrnují v programu i ekologickou ochranu. Tento obrat přinesl v červencových

doplňovacích volbách v roce 1966 straně historicky první mandát v dolní komoře parlamentu. (Elias, 2009, s. 537)

Klíčovým okamžikem, ovlivňujícím velšský nacionalismus, se stal rapidní pokles těžkého průmyslu, který způsobil ekonomický propad. Wales byl vždy považován za jednoho z hlavních nerostných producentů nejen uhlí, ale i mědi, železa či břidlice. Nespokojenost s postupným uzavíráním závodů vyvrcholila v 80. letech, kdy se Margaret Thatcher, těšící se vysoké podpoře díky úspěšné válce o Falklandy, rozhodla uzavřít zbylé těžební doly. Nezaměstnanost ve Walesu tehdy dosáhla 13,3 % (Nguyen a spol., 2013, s. 2-3) obyvatel, a přinesla sebou hlubokou nedůvěru Velšanů ve Westminster a pocit křivdy a přehlížení. Řada autorů pak tvrdí, že tento ekonomický důvod byl hlavní příčinou úspěchu referenda o vzniku Velšského národního shromáždění z roku 1997, když o téměř dvacet let zpátky tento návrh v referendu neprošel. (Mertl, 2012, s. 520; Gore, 2008, s. 68; Hamilton, 2004, s. 658; Morgan, 2006, s. 190)

2. WELSH OFFICE A POLITICKÝ PROCES 1964-1997

2.1 CO PŘEDCHÁZELO VYTVOŘENÍ

Už od 16. století nebylo pro Velšany jednoduché si udržet svoji identitu. Již od počátku se, zřejmě i z důvodu zjednodušení parlamentního procesu, s Walesem jednalo jako se součástí Anglie. Toto tvrzení lze doložit nařízením z roku 1746 tzv. *Wales and Berwick Act*, ve kterém se ve třetí sekci jasně hovoří o tom, že jakékoliv usnesení vlády týkající se Anglie automaticky platí i pro velšskou oblast. (Bogdanor, 2001, s. 144) Tento zákon platil dlouhou dobu až do roku 1967, kdy byl odvolán v rámci čtvrté sekce zákona o velšském jazyce *Welsh Language Act 1967*. Nicméně veřejný správní systém Walesu byl postupně zcela integrován do anglického systému již panovníkem Jindřichem VIII. sérií zákonů v letech 1536 a 1542, které jsou dnes známé jako *Act of Union*. (Deacon, 2002, s. 14)

Další důležitá událost se odehrála v roce 1866, kdy bylo založeno hnutí (později politická strana) *Cymru Fydd*, v překladu Budoucnost Walesu. Zpočátku představovalo kulturní hnutí, ale postupně se v 80. letech 19. století znacionalizovalo. Je třeba upozornit, že toto uskupení nikdy neusilovalo o oddělení od Anglie, nýbrž o rovnocennost postavení v rámci Anglie, resp. Velké Británie. (Bogdanor, 2001, s. 145) Obyvatelé Walesu se cítili současně být jak Velšany, tak i Brity a v té době neprojevovali žádné sklony o zničení pouta, které historicky měli s Anglií. (Evans, 2006, s. 8) Organizace *Cymru Fydd* jako první přišla s myšlenkou administrativní a politické devoluce – a to již v roce 1886. (Deacon, 2002, s. 20)

Na konci 19. století se objevuje tlak na přijetí tzv. *Home Rule*, čili „domácí vlády“. Jednalo se o kontroverzní téma, ale v porovnání s Irským teritoriem se ve Walesu vedly poklidné debaty a postupný rozvoj průmyslu v jižní části země představoval částečné a chvilkové uchláhlení obyvatel a tím i oslabení tlaku na zavedení *Home Rule*. Zlepšení průmyslu znamenalo také oslabení nacionalismu, jelikož právě Anglie finančně dopomohla tomuto růstu, velšská ekonomika se tak stala na ní více závislou. S uklidněním situace i končí v roce 1896 působení *Cymru Fydd*. Idea velšského nacionalismu se tak dostala do irelevantní pozice, ve které setrvala téměř sedmdesát let. (Bogdanor, 2001, s. 148)

S výhrou Liberální strany v roce 1906 přišla i první reálná příležitost pro Wales. Během jejich dvanáctiletého působení bylo založeno samostatné oddělení v rámci již existujícího ministerstva pro školství, zemědělství, pojištění a zdravotnictví. Později strana přišla s komplexním plánem administrativní i politické devoluce. Bohužel bylo již příliš pozdě, jelikož strana se začala nadměrně fragmentovat a tím se stala nejednotnou, nebyla tudíž v pozici možné realizace svých plánů. (Deacon, 2002, s. 15)

První světová válka přinesla do regionu vysokou nezaměstnanost a migraci obyvatel zejména do Londýna. Politická podpora Velšanů se přesunula z liberálů k labouristům, kteří převzali úlohu podporovatelů regionalismu a lepšího postavení Walesu v rámci Británie. V této éře zklamání a deprese byla vytvořena roku 1925 *Plaid Cymru*. Symboly nacionalismu – půda, vyznání a církev se jevíly jako symboly umírající kultury, proto bylo nutné najít jiný sjednocující prvek. Tímto prvkem se stala velština, specifický jazyk na prahu zapomnění. Zpočátku se *Plaid Cymru* tedy profilovala spíše jako hnutí za zachování kultury a jazyka, než politická strana. (Bogdanor, 2001, s. 149-53)

Liberální premiér David Lloyd George započal éru, kterou bychom mohli hodnotit jako jistou formu decentralizace. Do 50. let 20. století postupně vznikalo sedmáct specifických oddělení v rámci centrálních ministerstev, které zřizovaly administrativní útvary pro Wales. Jako příklad lze uvést oblasti ve školství či zemědělství, která se projevovala nejvýrazněji. (Říchová, 2002, s. 260) Ovšem jak Bogdanor (2001, s. 158) argumentuje, „tyto odbory nijak neodrážely žádný celkový plán pro možnou devoluci“. Na konci 50. let to byli k velkému překvapení a ironii právě konzervativci, kteří ustavují prvního ministra, který měl na starost velšské záležitosti (*Minister for Welsh Affairs*). (Evans, 2006, s. 50) Winston Churchill poté v říjnu 1951 jmenoval sira Davida Maxwell-Fyfe, tehdejšího ministra pro vnitrostátní záležitosti (*Home Secretary*) prvním ministrem této nově vzniklé funkce. Problémem bylo, že postu nebyly přiděleny žádné exekutivní pravomoci a také skutečnost, že sir David byl členem parlamentu za anglický obvod a neměl tedy s Walesem moc společného, nedokázal se ztotožnit s problémy regionu. Postu byla přidělena pouze odpovědnost kontrolovat v dolní sněmovně dění týkající se Walesu a ministr vedl debaty k projednávání velšských záležitostí ve speciálně vyhrazený čas tzv. *Welsh Day*. (Bogdanor, 2001, s. 159) Současně vznikl i nový poradní orgán vlády, tzv. *Council for Wales* – Velšská rada. Ovšem už od svého počátku narážel na mnoho odpůrců a byl

vystaven neustálé kritice, která vyvrcholila v několika útočných pamfletech. (Říchová, 2002, s. 260)

Kabinetní reorganizace v říjnu 1954 přinesla jmenování nového *Home Secretary*, a tím i ministra pro velšské záležitosti – posty byly zpočátku propojené. Stal se jím Gwilym Lloyd George, který se zdál z pohledu Walesu ideálním kandidátem hlavně proto, že pocházel z hrabství Pembrokeshire, tedy jednalo se o „pravého“ Velšana. Tato skutečnost měla i svou stinnou stránku, byla vedena spousta spekulací týkajících se vlivu jeho původu. Existovala obava, že by mohl být nařčen z přílišného protežování Walesu a jeho rozhodnutí by se mohla stát nechtěně kontroverzními. (Evans, 2006, s. 55) Až díky Jamesi Griffithsi se události spojené s devolucí daly do pohybu. Griffiths byl totiž v roce 1956 zvolen za zástupce lídra Labouristické strany a tím mohl pomoci velšské záležitosti. Ve volebních manifestech Labour strany z let 1959 i 1964 již bylo přislíbeno vytvoření postu *Secretary of State for Wales* a ministerstva pro velšské záležitosti. Tento post je spolu s institucí Welsh Office vytvořen v roce 1964, kdy labouristé vítězí ve volbách. Nahrazuje funkci bývalého ministra pro velšské záležitosti. Není divu, že prvním státním tajemníkem pro Wales se stal právě poslanec za Llaneli James Griffiths. (Bogdanor, 2001, s. 158-59)

2.2 Fungování Welsh Office

Prvním velkým cílem ministra v čele Welsh Office – *Secretary of State for Wales* bylo požadovat po britské vládě dosažení nějaké skutečné a účinné moci, jelikož ihned po vzniku Welsh Office této instituci nenáležely žádné exekutivní pravomoci. Ve skutečnosti byl proces získávání pravomocí jeden z hlavního poslání velšského úřadu po celou dobu jeho fungování. Zřízením Welsh Office tedy započal zdlouhavý proces boje o získání pravomocí, kterým lze demonstrovat celkový přístup Velké Británie k devoluci – krůček po krůčku. (Rowlands, 1972, s. 334)

Periodu od založení úřadu v roce 1964 až do roku 1979 lze tedy označit jako jakési uvedení nového úřadu Welsh Office do chodu, jeho postupný vývoj ve smyslu navýšení počtu politických oblastí, za které bude nést zodpovědnost. Toto období lze také vymezit jako neustálý boj o konkrétní vymezení hranic zájmů, jelikož existovala spousta vládních oddělení, která si dělala nároky na politickou moc v daných oblastech. (Deacon, 2002, s. 23) Jako příklad lze uvést neustálý boj prvního ministra Jamese Griffithse o ekonomickou oblast. Zastával názor, že exekutivní pravomoci týkající se

ekonomického plánování by měl mít v rukou právě *Secretary of State for Wales*. Nakonec bylo rozhodnuto, že jediné pravomoci, které budou předány do jeho rukou, jsou ty, které náleží ministru dopravy (*Ministry of Transport*). Přenos pravomocí byl tedy velmi komplikovaný proces, často se v souvislosti s ním hovořilo o tzv. kradených pravomocech (*stolen power*). Stejně tak se tento termín objevoval již v minulosti v souvislosti s ministrem pro velšské záležitosti (*Minister for Welsh Affairs*). (Evans, 2006, s. 99)

Ihned po zřízení Welsh Office na ni byly převedeny pravomoci týkající se bydlení, kanalizace, životního prostředí, kultury, historických staveb, plánování v rámci územního celku a měst, národních parků a lokální správy. Další povinnosti byly získávány postupně, často díky obratnosti čelních představitelů úřadu. (Griffiths, 1999, s. 795)

Mezi lety 1965 a 1975 postupně rostla nezaměstnanost v regionu. Tato ekonomická nouze se podle Osmonda (1997, s. 53) pravděpodobně promítla i v novém tlaku na uskutečnění devoluce v regionu. Během let 1974 a 1979 tak byly rozšířeny stávající funkce a také postupně plánovaně přeneseny nové pravomoci z vládních oddělení na Welsh Office. Dělo se tak v očekávání na založení voleného velšského shromáždění, které by pak eventuálně tyto pravomoci převzalo. (Deacon, 2002, s. 23)

V roce 1979 se za tímto účelem koná první velšské devoluční referendum. Uskutečnilo se v březnu téhož roku. Jeho značný neúspěch s sebou přinesl prohru labouristů v předčasných všeobecných volbách roku 1979 a s nimi i konec jejich devolučních návrhů a následný nástup konzervativců v čele s Margaret Thatcher prosazující centralizační trend. I přes obecný negativní názor konzervativců na devoluci začíná období, které lze charakterizovat primárně vzrůstem práv náležících státnímu tajemníkovi pro Wales. (Deacon, 2002, s. 23) Nová britská vláda totiž pod vedením Thatcher postupně přehodnotila názor na podobu vlády ve Walesu a začala prosazovat samostatnější místní samosprávy. V důsledku této politiky vzniká na velšském území škála nových orgánů správy – tzv. quangos (*quasi-autonomous non-governmental organisations*). Tyto nově vzniklé instituce získaly odpovědnost za poskytování služeb v některých oblastech – například ve zdravotnictví to byl orgán *National Health Service Trust*. Důvodem příliš zjevné vazby na Konzervativní stranu se quangos staly terčem značné kritiky obyvatel. (Říchová, 2002, s. 283)

I když byla Labour Party v opozici, z jejich strany existovala stále podpora myšlenky uskutečnění devoluce. Jako celek strana vystupovala pro-devolučně, našlo se

ale pár výjimek i v jejích řadách, zejména přívrženci tzv. starých labouristů, kteří byli velcí oponenti devoluce. Vyskytovala se také obava, že by se opakoval scénář ze 70. let, kdy bylo nejen odmítnuto referendum, ale i strana sama se propadla v preferencích voličů a byla odsunuta na dlouhých 16 let do opozice. Je ale nutno zdůraznit, že i přes nepodařené prosazení devoluce labouristům nadále zůstali věrni jak obyvatelé Skotska, tak i Velšané. Nasvědčují tomu výsledky všeobecných voleb z let 1979, 1983, 1987 i 1992, kdy Anglie volila konzervativce, ve Walesu a Skotsku jasně vítězila Labour Party. Devoluce se stala hlavním bodem labouristického programu v první polovině 90. let. Se zvyšující se popularitou labouristů se i jejich příslib začal postupně přibližovat možnému provedení. (Bogdanor, 2001, s. 193) Labouristé v říjnu 1987 shromáždili pracovní skupinu za účelem vytvoření konceptu budoucí velšské samosprávy. Za dva roky tato skupina předložila své závěry, byl jím návrh na vytvoření autonomní správy – velšského shromáždění. Ale až o tři roky později v roce 1992 se labouristická strana oficiálně přihlašuje k tomuto konceptu v rámci prohlášení *It's time to Get Wales Working Again*. V roce 1994 byla vytvořena komise s názvem *Shaping the Vision* za účelem sběru informací na území Walesu – konkrétněji názorů obyvatel na devoluci samotnou. (Říchová, 2002, s. 284)

Poslední fázi Welsh Office představuje rozmezí let 1997 až 1999. V roce 1997 se Labour Party navrátila do čela vlády a během pár měsíců nový státní tajemník Davies předložil pod názvem *A Voice for Wales* Bílou knihu v očekávání zářijového devolučního referenda, který přednesl návrh na vytvoření voleného orgánu, shromáždění. V referendu se Velšané těsně vyjádřili pro uskutečnění devoluce. Toto znamenalo postupné ukončení fungování Welsh Office a vytvoření Velšského národního shromáždění (*National Assembly for Wales, NAW*), na které byly přeneseny těžce vydobyté exekutivní pravomoci Welsh Office. (Deacon, 2002, s. 23)

2.3 Státní tajemníci pro Wales a jejich funkční období

Welsh Office bývala často kritizována za nedemokratičnost a neobjektivnost, bývalo na ni pohlíženo jako na zařízení, které pomáhá britské vládě vnucovat Walesu politiku podle aktuálních potřeb Westminsteru. (Deacon, 2002, úvod; McAllister, 1999, s. 635) Nejvíce se to projevilo na postu *Secretary of State for Wales*, stejně tak i na jeho nejbližších spolupracovnících, kteří byli zejména mezi lety 1979 a 1997 příslušníky

pouze Konzervativní strany i přesto, že tato politická strana si nikdy nebyla schopna zajistit volební většinu v této oblasti. Také členové Welsh Office nebyli voleni přímo ve Walesu, nýbrž byli dosazováni z Westminsteru, neměli tudíž dostatek pravomocí k rozhodování o potřebách regionu. (Říchová, 2002, s. 282) Obzvláště v 80. a 90. letech ministři často neměli dostatek vědomostí týkajících se Walesu, ani nebyli plně informováni o důležitých záležitostech. Ministři z velké části pocházeli z anglických volebních obvodů, a tak spousta z nich neměla s Walesem nic společného. Jejich přístup se pak negativně odrážel na fungování celé instituce. (Deacon, 2002, s. 49)

Další z problémů se týkal personálu Welsh Office. Zpočátku fungování existovalab obava, že nové ministerstvo dosti nezaujme schopné pracovníky, protože ti ve Welsh Office nevidí perspektivu, kariérní růst. Ovšem postupem času se ministerstvo rozrůstalo o pravomoci a v důsledku tohoto růstu se také navyšoval počet pracovních pozic i profesní možnosti. Z původních 225 pracovníků se jejich počet pohyboval na konci 80. let již okolo 930. (Rowlands, 1977, s. 338) *Secretary of State for Wales* tedy nenesl všechnu tíhu rozhodování na svých ramenou. Disponoval týmem, který jej podporoval a radil mu. Byli to dva nižší ministři „*junior ministers*“ a jeden až dva osobní tajemníci „*Parliamentary Private Secretaries*“, kteří byli vázání stejnou kolektivní odpovědností jako kabinetní ministři. Tento tým byl hned po ministrově druhým nejdůležitějším v ovlivňování politické tvorby. (Deacon, 2002, s. 68)

2.3.1 První etapa působení Welsh Office

První dva ministři nově vzniklého postu *Secretary of State for Wales* – James Griffiths (v úřadu od října 1964 až do dubna 1966) a Cledwyn Hughes (duben 1966 až duben 1968) byli příznivci založení volené velšské rady. Oba také disponovali spojencem v podobě člena labouristické vlády Richarda Crossmana, který byl příznivě nakloněn myšlence lokální vládní reorganizace. Paradoxem je, že návrh na založení velšské rady se setkal s největším odporem právě ministra pro skotské záležitosti, který měl obavy, že nově vzniklý velšský model by zastínil potřeby Skotska. Taktéž ministr pro vnitřní záležitosti, který byl zvolen za volební obvod Cardiff nesouhlasil, jelikož se obával, že by to jen přineslo více nechtěného vlivu a prostoru pro nacionalistickou stranu *Plaid Cymru*. (Bogdanor, 2001, s. 163)

Griffiths měl velkou vizi proaktivního ministra, který je středem politického procesu probíhajícího ve Walesu. Této představy se snažil sám držet a prosadit ji i do

budoucná. Velkou zásluhu lze přičíst i druhému ministrovi Hughesovi, který byl nápomocný při novelizaci zákona týkajícího se pronájmů majetků *Leasehold Reform Act 1967*. Ten byl ve Walesu velmi vítaným, jelikož dával nájemcům právo na nákup nemovitostí za přiměřenou cenu. (Rowlands, 1972, s. 343) Hughes v roce 1966 oficiálně navrhuje vznik volené velšské regionální rady, která by byla zodpovědná za sekundární legislativu (*secondary legislation*). Kvůli obavě, že souhlas by vyvolal jen další požadavky jak ze strany Walesu, tak i Skotska, návrh neprošel. (Hill, 2004, s. 226)

Jak již bylo výše zmíněno, v polovině 60. let se objevil počátek jednoho z hlavních problémů regionu ekonomického charakteru, který se postupně prohluboval až do konce 70. let. Šlo o výrazné navýšení nezaměstnanosti v regionu a záleželo na Welsh Office, jak se problém bude diagnostikovat a jaké se vymyslí řešení. Z velké části, až na pár vzešlých studií, byla tato skutečnost ignorována. Později se objevilo řešení v podobě rozpínajících se firem, kterým se doporučovalo expandovat právě na území Walesu. Ovšem v té době se i Anglie potýkala se svými ekonomickými i sociálními problémy, zejména s přistěhovalci a poklesem ekonomiky. V tomto případě kvůli neschopnosti vypořádat se s problémem důvěra v instituci ze strany občanů klesla. (Osmond, 1977, s. 66-73)

Prvního významného devolučního kroku se Wales dočkal, až když byl ve funkci v pořadí třetí ministr George Thomas. Zpočátku vystupoval jako zarytý „anti-devolucionista“ a snažil se ze všech sil hatit plány na devoluci. O svém předchůdci Cledwynovi Hughesovi dokonce prohlásil, že jeho názory jsou naprosto vlastizrádné. Později se mínění George Thomase o devoluci rapidně mění. (Bogdanor, 2001, s. 164) V úřadu setrval po dobu od dubna 1968 až do prohraných voleb Labour Party v červnu 1970, kdy jej ve funkci vystřídal člen vítězné Konzervativní strany. V dubnu 1969 byly převedeny na Welsh Office pravomoci týkající se zdravotnictví. Nutno ale zdůraznit, že ne zcela. Záležitosti spojené se sociální bezpečností nadále zůstaly v rukou britské vlády. Zároveň byla také zavedena odpovědnost týkající se zemědělství. Opět šlo o sdílený zisk pravomoci, ale i přesto se tímto krokem stala Welsh Office důležitou součástí všech vyjednávání týkajících se těchto témat. Vzniklá anomální situace byla nevýhodná, protože představovala jistou zátěž navíc, která se projevila v opožděné a zmatečné administrativě. (Rowlands, 1972, s. 334-36)

Vedle hospodářství a zdravotnictví se také sektor školství jevil jako logický krok dalšího devolučního procesu. Ovšem Labour Party se ohledně tohoto tématu zdála být váhavá a nejednotná. Již James Griffiths se v létě 1965 snažil o průlom, ovšem neuspěl

a tak vyšší vzdělání stále zůstávalo v rukou britské vlády. Nic se nemění ani s konzervativním ministrem Peterem Thomasem, který zastával post po dobu od června 1970 až do května roku 1974, kdy jej v úřadu opět vystřídal člen vítězné Labour Party John Morris. Jako konzervavec Thomas nebyl přílišným nadšencem devoluce. Jeví se to i v jeho lhostejném přístupu k neúplné devoluci školství. Když neproběhl úplný přenos pravomocí (konkrétně vyššího vzdělání, primární a sekundární stupeň již byl v rukou úřadu), obhajoval toto opatření a pronesl: „Někde přece musí existovat hranice...“ (Rowlands, 1972, s. 336) Školství se devoluce v plné míře dočkalo až koncem 80. let. Od té doby Welsh Office převzala odpovědnost za školství od mateřských školek až po školy vysoké. (Griffiths, 1999, s. 800)

Zejména díky labouristickému předchůdci konzervativce Petera Thomase Georgi Thomasovi se devoluční návrhy daly do pohybu. V roce 1972 labouristé novelizovali návrh zákona *Local Governemnt Bill*, který ve čtvrté části v sekcích 53 až 61 obsahoval návrh na ustanovení volené velšské rady – „*The Welsh Commission*“. Zákon byl v témž roce přijat, zejména se zabýval reformou místní státní správy na území Walesu a Anglie, zavedl dvouúrovňový systém hrabství a obvodů. Dodatek 245A změnil status Walesu na samosprávné území. (Local Government Act 1972, legislation.gov.uk) George Thomas předpokládal založení volené rady pro Wales na duben 1976. Oproti oficiální vizi labouristické strany si Thomas představoval volit radu nepřimo. Ale i tak jeho snaha neuspěla. (Bogdanor, 2001, s. 164) Až nový státní tajemník pro Wales za labouristickou stranu John Morris (v úřadu od května 1974 až do května 1979) se jako zarytý stoupenec devoluce z velké části zasloužil o konání devolučního referenda, které mělo přinést volený velšský orgán. Zejména v roce 1975 se podílel na jednáních spolu s výborem *Executive Committee of the Labour Party* konajících se na území Walesu. Snahou ministra bylo přesvědčit komisi o významu devoluce, zejména pak vyzdvihoval důležitost založení velšského shromáždění, které by mělo být součástí kompletní radikální reformy v rámci celého Spojeného království. (Osmond, 1977, s. 81) Morris byl také velký zastánce a podporovatel velšského jazyka, zřejmě i proto, že sám jako rodák z Cardiganshire velštinu ovládal. Vyhlásil nový a mnohem více obohacený program pro podporu výzkumu na univerzitě v Aberystwyth a možnost publikovat učebnice ve velštině. Snažil se o prosazení bilingvního školství. Z neúspěchu referenda byl natolik zklamán, že dokonce zvažoval rezignaci. (Rawkins, 1987, s. 33-34)

2.3.2 Konzervativní éra

Rok 1979 představuje nástup Margaret Thatcher do čela vlády. Započala tak doba hlavní sociální a ideové změny Velké Británie. Největší změnu pocítil Wales v ekonomice. Vláda se snažila značně redukovat veřejný sektor a nově vymezit rovnováhu smíšené ekonomiky. Právě ve Walesu se podle Balsoma (2000, s. 5) tehdy nacházelo nejvíce podniků veřejného sektoru v porovnání s celou západní částí železné opony. Jejich omezení se v regionu projevilo nepřiměřeným dopadem na nezaměstnanost, trpěl zejména průmyslový sektor (konkrétně hornictví a ocelářství). Situace byla velmi vážná, důkazem toho jsou masové manifestace – hornické stávky kvůli sociální změně, které proběhly v letech 1984-85 zejména v jižní části Walesu. (Jones, Balsom, 2000, s. 5-6)

Politicky všichni tři ministři thatcherovské éry – Edwards, Walker i Hunt se orientovali spíše na pomyslný střed konzervativní strany než na thatcherovské pravé křídlo. Velmi pozitivně lze hodnotit působení Nicholase Edwardse, který jako jediný konzervativní *Secretary of State for Wales* počítal se zvolením do úřadu a současně také pocházel z velšského volebního obvodu, z Pembrokeshire. Záleželo mu tedy na blahu svého regionu. Také ze všech ministrů Welsh Office nejdéle setrval v pozici státního tajemníka pro Wales, a to od května 1979 až do června 1987. Edwardovou velkou výhodou bylo právě osmileté působení v úřadu, měl tedy oproti svým předchůdcům mnohem více času s vyvíjením vlastního směru politiky. Důležité také bylo, že jeho následovníci – Walker a Hunt byli podobně založení, a tak dále rozvíjeli to, co on započal. Jako vysoce postavený a vážený člen vlády pomohl posílit pozici svého nového úřadu v britské vládě. Peter Walker (červen 1987 až květen 1990) byl také vlivnou osobou v thatcherovské vládě, i když je všeobecně známo, že mu byl tento post nabídnut jako pokořující gesto. I přesto lze říci, že Wales z jeho přítomnosti v úřadu těžil, zejména díky jeho obratnosti a řečnickým schopnostem. Walker poté pomohl s výběrem svého následovníka Davida Hunta (květen 1990 až květen 1993), který stejně jako jeho předchůdce zastával levicové názory mezi konzervativci, což bylo výhodou, jelikož Wales je, jak již bylo řečeno výše, tradičně voličsky levicový region. (Deacon, 2002, s. 30-31)

Nicholasi Edwardsi se díky usilovnému jednání konečně v roce 1982 podařilo zahájit vysílání nového čistě velšského televizního programu S4C (*Sianel Pedwar Cymru*). Stalo se tak po několikeročních snahách, protože povolení k vysílání S4C,

v podobě Bílé knihy (*White Paper*), bylo uděleno již labouristickou vládou v roce 1978. Ovšem v roce 1979 se novým ministrem vnitra stal William Whitelaw, který s rozhodnutím předchozí vlády nesouhlasil. Tento okamžik lze považovat za klíčový, poprvé se projevila síla velšské opozice, která dokázala být jednotná, pokud se jednalo o kulturní a národní povědomí regionu. V návaznosti na založení S4C byl konzervativní správou zřízen v roce 1988 *Welsh Language Board*. (Jones, Balsom, 2000, s. 11-12) O pět let později byl přijat zákon *Welsh Language Act 1993*, který znamenal velký posun v bilingvních snahách regionu, jelikož zajistil rovnost velštiny s angličtinou ve veřejném sektoru. Jde bezpochyby o jeden z největších kulturních přínosů konzervativců pro region. (*Welsh Language Act 1993, Chapter 38, legislation.gov.uk*) V roce 1980 již Welsh Office převzala odpovědnost nad vyjednáváním ohledně finanční správy, konkrétně nad dotacemi na podporu místních samospráv. (Jones, 1997, s. 61)

Peter Walker bezpochyby v regionu uplatňoval svou vlastní politiku a myšlenky. U premiérky Thatcher mu to kupodivu procházelo. Například od roku 1991 ovlivňoval vládu, aby přijala program, prostřednictvím něhož by se nájemník ve veřejném sektoru mohl stát částí vlastníkem domu, který si pronajímá. Tento plán byl opravdu přijat. Nejprve jen zčásti pro Wales, později dokonce pro celou Velkou Británii. (Griffiths, 1999, s. 797) Jako první *Secretary of State for Wales* nepocházel z velšského volebního obvodu ani neměl s Walesem nic společného. Stejně pak i jeho následovník Hunt. Skrze tuto skutečnost ministři potvrzovali názory těch, kteří si přáli devoluci a zřízení voleného Národního shromáždění, ve kterém budou vystupovat jen lidé, kterým opravdu záleží na osudu a dobra Walesu. (Jones, Balsom, 2000, s. 11) Nelze ale zpochybnit jejich přínos pro region – započali několik důležitých rozvojových projektů, jako stavbu druhého mostu přes řeku Severn, rozšíření silnice A55 v severní části Walesu, či rozvoj zátoky Cardiffu. Walker se také zasloužil o založení *Welsh Language Board*. (Bradbury, 1998, s. 126)

Za nejvíce kontroverzního ministra lze rozhodně označit Johna Redwooda – v úřadu květen 1993 až červen 1995. O Wales se příliš nezajímal, což dokazuje i jeho nejznámější faux pas, kdy se snažil zpívat velšskou státní hymnu, neznal však ani jedno slovo. (BBC, Politics profile: John Redwood) Neměl ani dobrý vztah s tehdejšími předsedou vlády Johnem Majorem, který jej dokonce nazval kvůli jeho euroskepticismu „politickým bastardem“. (Deacon, 2002, s. 56; Western Mail, 28/10/94) Kvůli tomuto špatnému vztahu se rozhodl jako první *Secretary of State for Wales* rezignovat. Později za hlavní důvod uvedl vážnou informovanost ohledně důležitých záležitostí ze

strany Johna Majora, proto se rozhodl odstoupit. Následně se ucházel o post lídra Konzervativní strany. Neuspěl. Je o něm známo, že se snažil přispívat spíše svým vlastním ambicím, než pro dobro Walesu. Nebral v potaz pocity Velšanů, což může názorně předvést skutečnost, že odmítal podepisovat listy psané velštinou. Kvůli jeho chování podpora konzervativců v regionu klesla ještě více. Lze jej také považovat ze všech ministrů za největšího odpůrce velšské autonomie. (Elcock, Keating, 1998, s. 142-44)

Pro Williama Haguea byla Welsh Office odrazovým můstkem v kariéře. Úřad zastával ani ne dva roky od července 1995 až do května 1997, kdy ve volbách vítězí labouristé s programem devoluce pro regiony Velké Británie. Jeho snaha spočívala v negativním působení na veřejné mínění ohledně budoucí devoluce, jelikož sám byl velkým odpůrcem. Argumentem mu byla finanční situace, devoluce by podle něj totiž znamenala pouze zbytečné výdaje. Velšanům také neustále zdůrazňoval, že je jim nabízeno mnohem méně než Skotům. Razil typické unionistické myšlenky a celkově měl hodně společného s Redwoodem; snažil se ale být méně „nápadný“ a nevzbuzovat tak zbytečné pobouření například neznalostí textu velšské hymny. (Bradbury, Mawson, 1997, s. 93-94)

2.3.3 Nástup labouristů, úspěšné referendum a konec Welsh Office

V květnu 1994 náhle zemřel na infarkt tehdejší lídr Labour Party John Smith. S ním skončily i všechny v té době rozpracované návrhy devoluce pro Skotsko a Wales a také plány týkající se anglických regionů. Politická nálada v Británii se začala měnit. Popularita konzervativců klesla, což dokládají i volby do Evropského parlamentu konané roku 1994, ve kterých nejvíce mandátů obsadila právě Labour Party. Následně byl do jejího čela zvolen charismatický a obratný politik Tony Blair (Jones, Balsom, 2000, s. 97), pod jehož vedením strana v květnových volbách roku 1997 drtivě vítězí s 63,4 % získaných hlasů, ukončuje tak osmnáct let trvající konzervativní vládu. (BBC News, 1997 election)

Novým státním tajemníkem pro Wales se stal Ron Davies, kterého lze zařadit mezi skandální politiky, ale jeho přínos pro devoluci ve Walesu je nezpochybnitelný. V úřadě pobyl jen krátce, a to od května 1997 až do října 1998, před tímto úřadem zastával post stínového *Secretary of State for Wales*. Tato funkce mu byla nabídnuta tehdy novým lídrem Labour Party Johnem Smithem (od července 1992). Davies tedy

patřil mezi vedoucí představitele devoluce, několik let usilovně pracoval na svém devolučním návrhu. Když vyhlídka, že by referendum mohlo být přijato, se pro Wales nejevily příliš pozitivně, zvažoval, stejně jako Morris v roce 1979, rezignaci. Později opravdu rezignoval, a to z osobních důvodů. Přiznal se, že je bisexuál. Jeho odchod byl pro mnohé šokem, jelikož se s ním počítalo jako s jasným budoucím kandidátem na vedoucí pozici Velšského národního shromáždění. Jeho tehdejší nepředvídatelné chování je označován za tzv. moment šílenství. Nejprve se vzdal pozice *Secretary of State for Wales* a o několik let později (v roce 2004) se dokonce rozhodl opustit labouristické řady. Nyní působí v *Plaid Cymru*. (BBC News, UK Politics: My „moment of madness“)

Posledním velšským ministrem v britské vládě před vytvořením NAW 1999, byl Alun Michael. Blair jej jmenoval v říjnu 1998, i přesto, že předpokládaným kandidátem byl Rhodi Morgan. Michael byl však loajální vůči Blairovi, a zřejmě proto mu dal premiér přednost. Michael setrval v této pozici až do oficiálního zrušení Welsh Office 1. července 1999. Od května 1999 zároveň vykonával funkci Prvního ministra – *First Secretary for Wales*, což byl nově založený post podle znění zákona *Government of Wales Act* z roku 1998. (Jones, Balsom, 2000, s. 208-10)

2.3.4 Shrnutí působení státních tajemníků pro Wales

Je patrné, že se státní tajemníci pro Wales zejména ke konci fungování Welsh Office často střídali u postu. Průměrná doba setrvání v úřadu posledních čtyř ministrů byla dokonce jen 22 měsíců. Oproti skotskému protějšku (Scottish Office), kde poslední čtyři ministři průměrně zaujímali post 42 měsíců, se pak jeví, že v tak krátké době ministři nedokázali účinně vyvíjet své politické myšlenky a nápady pro Wales, ani je pak uplatňovat. Celkově bylo také důležité, aby měli ministři dobrý vztah s předsedou vlády, jak kvůli veřejnosti tak i pro možnost prosadit svůj vlastní směr politiky ve Welsh Office. Důkazem toho je ministr Walker, který byl považován Margaret Thatcher za velice schopného vyjednavče, chtěla si jej tedy udržet ve vládě, tudíž mu dokázala tolerovat jeho novátorskou politiku, pokud ovšem zůstávala v hranicích Walesu. (Deacon, 2002, s. 44-54)

Podle Deacona (2002, s. 66) je těžké odhadnout přínosy jednotlivých státních tajemníků pro Wales, jelikož figurovali v mnoha vládních komisích. Působili v nich však jako jeden hlas proti mnohem více mocným kabinetním kolegům, proto bývali

často ignorováni. Nemůžeme vidět jejich celkovou snahu a efektivitu, pouze výsledek. Zda se vůbec ministr snažil hájit velšské zájmy bylo obtížné zjistit, jedině z příležitostně uniklých informací například ze zasedání výborů.

2.4 Velšská referenda o devoluci

V průběhu působení instituce Welsh Office se konaly v rozmezí téměř dvaceti let na území Walesu dvě referenda o devoluci. Na jejich uskutečnění se ve velké míře podíleli právě její ministři. Jejich úkolem bylo vypracovat přijatelný návrh jak pro vedení své strany (v obou případech to byla Labouristická strana), tak i pro občany Walesu. V případě Johna Morrise a prvního devolučního referenda 1979, kdy se jednalo pouze o exekutivní formu devoluce, nebylo plně vyhověno obyvatelům. Ti zároveň ani nebyli spokojeni se současnou vládou, referendum pak jasně odmítli v poměru čtyř ku jednomu hlasu. Ministr Ron Davies si v roce 1997 vedl o něco lépe, jelikož než se stal státním tajemníkem pro Wales, působil jako stínový *Secretary of State for Wales*, měl tak dostatek času k přípravě návrhu referenda i kampaně. Po dlouhé vládě konzervativců spousta labouristických politiků, včetně samotného Daviese, přehodnotila názor na devoluci, která se tak stala jedním z hlavních bodů volebního prohlášení Labour Party. Výsledek tohoto referenda byl důležitý pro budoucnost fungování Welsh Office i státního tajemníka pro Wales.

2.4.1 Březnové referendum 1979

V listopadu 1976 se Labour Party vrátila do vlády a s ní přišel i další progres v devolučním procesu. Zpočátku byla myšlenka řešit problematiku obou regionů Walesu a Skotska současně. Později se od této myšlenky ustoupilo, jelikož obě země mají poněkud odlišný vývoj a místní podmínky. Formálně se v roce 1978 odsouhlasil vznik dvou odlišných, nevázaných devolučních projektů. Již v létě téhož roku se také rozhodlo o konání vnitrostátního referenda. Premiér James Callaghan v listopadu oficiálně vyhlásil předpokládané datum konání tohoto referenda, a to na 1. března 1979. (Říchová, 2002, s. 262)

Referendum se konalo dle zákona *Wales Act 1978*, který byl přijat v roce 1978 na základě uskutečnění návrhů podaných v rámci *Kilbrandon Report* publikovaného

v roce 1973. Jednalo se o velmi ohraničenou formu exekutivní devoluce. (McAllister, 1999, s. 635) Co se týče referenda, byl přijat dodatek nazvaný Cunninghamův, který vyžadoval, aby bylo referendum uznáno za závazné až při vyjádření se „ano“ minimálně 40 % oprávněnými voliči. (Bogdanor, 2001, s. 186-88). Rozhodnutí o přijetí dodatku je poněkud zarážející, jelikož v hlasování o setrvání Velké Británie v EU roku 1975, v té době posledním referendu konaném v Británii, se žádná omezovací hranice platnosti referenda neobjevovala. (Fiala, Pitrová, 2005, s. 35)

Referendum 1979 představuje výrazné odmítnutí konstitučních změn velšskými voliči. Proti přijetí se vyslovilo necelých 80 % voličů. I když se rozsah odmítnutí mění s jednotlivými volebními obvody Walesu, hlasem „ne“ se přesto vyslovily všechny oblasti, od severozápadního – srdci velšsky hovořících obyvatel Gwyneddu až po silně poangličtělé oblasti jihovýchodu. Následné vítězství konzervativců ve všeobecných květnových volbách 1979 znamenalo odvolání *Wales Act*. Proti odvolání se vyslovilo pouze 8 poslanců. (Jones, Balsom, 2000, s. 15)

Důvodů, proč referendum skončilo takovým fiaskem, se nabízí hned několik. Velkým problémem bylo, že Labour Party nedokázala předložit takový koncept, který by vyhovoval jak Westminsteru tak aktivním velšským nacionalistům a jejich vizím. Labour Party dlouhou dobu neměla vyjasněný názor ohledně formy devoluce. Během její kampaně pro referendum se objevila spousta labouristických aktivistů, kteří byli proti návrhu. Byli označováni jako „gang šesti“. Jednalo se o šest poslanců v čele s Neilem Kinnockem (pozdějším předsedou strany) vedlo velmi úspěšnou proti-kampaň jak v parlamentu, tak i v zemi. (Jones, 1997, s. 57) Dalším sporným bodem referenda bylo přijetí Cunninghamova dodatku. S ním dostalo referendum pouze informativní funkci, jelikož i „bez ohledu na skutečný výsledek (tedy i v případě vyjádření souhlasu s přenesením pravomoci z Westminsteru do Cardiffu) by bylo nutné, aby rozhodující krok udělali poslanci ve Westminsteru“. (Říchová, 2002, s. 263)

Devoluční návrh z roku 1979 tedy neuspěl. Za hlavní příčinu je označován fakt, že nepředstavoval skutečnou devoluci státní moci, nýbrž šlo o velmi omezené delegované pravomoci bez fiskální odpovědnosti. Nepodařené referendum lze současně označit za odmítnutí ministra Callagana a jeho politiky. Nicméně způsobilo výrazné neshody ve straně. Následné vítězství Konzervativní strany v červnových volbách 1983 oddálilo pokračování v devolučním procesu (snahách o jeho prosazení) o další necelé dvě desítky let. Konzervativní alternativou k devoluci se stalo poněkud centralistické

řešení – založení výboru pro velšské záležitosti (*Select Committee for Welsh Affairs*) v rámci dolní sněmovny. (Jones, Balsom, 2000, s. 16-17)

2.4.2 Zářijové referendum 1997

Spojitosť s EU

Návrat devoluční otázky v 90. letech nebyl výhradně výsledkem vnitřních politických událostí. Britské členství v Evropské Unii otevřelo velšské politice nový prostor. Pouto bylo vytvořeno díky zájmu Welsh Office, přesněji skrze její ekonomickou regionální politiku a oddělení pro evropské záležitosti. Společně byly konzultovány hlavně programy pro vývoj regionu a jeho struktur, turismus, průmyslový pokles a hlavně šance zisku dotací z EU. Tímto se vybuďovalo povědomí o Unii a o budoucích možnostech. Welsh Office tedy započala postupně vytvářet proaktivní EU politiku. Největší zásluhu má ministr Walker, který se snažil o spolupráci na technologickém poli s regiony jako Katalánsko, Lombardie, Rhône-Alpes či Baden-Wurttemberg, s kterým byla dokonce v roce 1990 podepsána kooperační smlouva. O dva roky později bylo založeno Velšské evropské centrum za účelem reprezentace veřejného i soukromého sektoru a zviditelnění Walesu v Bruselu. Z důvodu, aby se zajistila budoucnost splnění velšských zájmů v rámci EU, stoupala důležitost další debaty o institucionálních změnách. (Jones, 1997, s. 66-68)

Přijetí devoluce

Vítězství Labour Party a zvolení Tonyho Blaira premiérem nové vlády v roce 1997 otevřelo závěrečnou devoluční etapu Velké Británie. Tentokrát už se jednalo o komplexní program absolutní reformy. (McAllister, 1999, s. 635) I přes neúspěch prvního referenda Labouristická strana ve Walesu již v roce 1983 (stejně jako *Plaid Cymru*) ve volebním manifestu uvedla, že plně podporuje myšlenku další devoluce. Ze strany Labour Party šlo o administrativní devoluci, až později v roce 1987 přehodnotili názor a začínají podporovat devoluci politickou, založení voleného velšského shromáždění. (Deacon, Alan, 2007, s. 110-11)

Návrh zákona o skotském a velšském referendu byl prvním zveřejněným zákonem nové labouristické vlády. O pár měsíců později byla založena kampaň *Yes for Wales*, kterou dokonce podpořila i *Plaid Cymru*, i když navrhované změny nebyly ani zdaleka tak radikální, jako si strana sama představovala. Uvědomili si však, že pokud by kampaň bojkotovali, nedosáhli by tak už vůbec ničeho. (McAllister, 1999, s. 639)

Referendum ve Walesu se konalo 18. září 1997, týden po skotském. Pro pesimistické pozorovatele tato skutečnost jen přidávala na jejich názoru o celém velšském referendu. Viděli jej jako nový devoluční trend, který je přinášén do Walesu po vzoru Skotska. Ovšem úspěch skotského referenda, s ohledem na těsný výsledek referenda velšského, měl jen okrajový význam pro Wales. Za hranicemi regionu nebylo pro média velšské referendum nijak zajímavé. Novinkami oproti předchozímu referendu bylo vládní rozhodnutí, že prostá většinová účast obyvatel pro uznání platnosti postačí a taky, že výsledek se bude chovat jako před-legislativní projednání veřejného názoru. Jinými slovy, pokud by se Velšané vyjádřili proti, bylo by bezpředmětné nadále plýtvat časem parlamentu s vyjednáváním na toto téma. (Jones, Balsom, 2000, s. 136)

Kampaň proti přijetí byla chaotická, a přesto tito odpůrci měli tak blízko k vítězství, od kterého je doslova dělilo 6 721 hlasů z potencionálních 2 218 850 hlasů voličů Walesu. Šlo tedy o velice těsné přijetí referenda, které se ptalo otázkou: 'Souhlasíte s návrhem vlády, že by mělo dojít k zřízení Velšského národního shromáždění?' Dostavilo se 50,1 % voličsky oprávněných občanů. I přes těsný výsledek a nízkou účast představuje výsledek referenda důležitou proměnu v přístupech a významný úspěch přívrženců devoluce. (Wynn Jones, Lewis, 1999, s. 38-39)

O celkovém úspěchu labouristického devolučního projektu v roce 1997 tedy rozhodli právě Velšané, jelikož postoj Skotska byl veřejně znám a očekáván. I přesto, že se Velšané vyslovili pro podporu autonomního parlamentu slabou většinou, těžko předvídat, co by se stalo, pokud by referendum dopadlo stejně jako v roce 1979, tedy se záporným výsledkem. (Říchová, 2006, s. 165) Tento těsný výsledek předznamenával do budoucna nejistou dobu, kdy bude velmi důležité důkladně nalézt shodu a udržovat tak vyváženost, aby všichni našli v devoluci alespoň částečně své požadavky. (McAllister, 1999, s. 640)

3. SITUACE PO ROCE 1997

Vzhledem k tomu, že výsledek referenda v Británii není pro vládu závazný, bylo nejprve potřeba vytvořit návrh zákona, který by svým zněním zřídil Velšské národní shromáždění. Za tímto účelem byla v prosinci 1997 sestavena poradní skupina s názvem *National Assembly Advisory Group* čítající 14 členů reprezentujících škálu oblastí, jako kulturní a byznys elity či reprezentanty čtyř hlavních politických stran ve Walesu. Účelem bylo vytvoření shody a pozitivního vnímání NAW veřejností, také poskytovala důležité rady státnímu tajemníkovi pro Wales Ronu Daviesovi. (Laffin, Thomas, 2000, s. 561) Cílem skupiny bylo vytvořit na základě několika setkání probíhající po celém území Walesu doporučení, podle kterého by se založilo takové Národní shromáždění, které by bylo demokratické, efektivní, všezahrnující, aby se vyvíjelo podle aktuálních potřeb a samozřejmě mělo respekt lidí zvenčí a důvěru Velšanů. Byla vytvořena zpráva čítající 78 doporučení, které by mohly být zahrnuty do jednacího řádu (tzv. *standing orders*) NAW. Činnost této skupiny končí se sestavením doporučení, odpovědnost poradní skupiny byla přenesena na nový výbor *The Standing Orders Commission*. Výbor měl za úkol vypracovat hrubou verzi jednacího řádu pro NAW, kterou v dubnu 1999 oficiálně přijal nový *Secretary of State for Wales* Alun Michael, v květnu téhož roku byl na prvním zasedání NAW Michaelem vyhlášen. (McAllister, 1999, s. 640-41)

3.1 *Government of Wales Act 1998*

Již před samotným konáním referenda – během srpna 1997 započala práce na znění zákona, který by vytvořil Velšské národní shromáždění. Daviesovým výchozím bodem se stal závazek prohlášení Labouristické strany o budoucí devoluci, které odráží konzultace mezi stranou a Walesem během posledních pěti let. Zejména díky Daviesovi, jeho „junior“ ministrům a práci *National Assembly Advisory Group* bylo dosaženo souhlasu se zněním zákona. Královské schválení získal zákon 31. července 1998. Jeho obsahem je poskytnuto přenesení exekutivních pravomocí na nové Národní shromáždění. Zejména těch, které byly dříve v kompetenci státního tajemníka pro Wales, zahrnuje také opatření pro konání voleb. Vzniklý orgán zaměstnal jak zvolené členy, tak i většinu bývalých pracovníků Welsh Office. (Laffin, Thomas, 2000, s. 561)

Government of Wales Act 1998 lze označit za jeden z nejdůležitějších zákonů týkajících se Walesu ve 20. století. Představuje nový styl fungování politiky nejen v regionu, ale i ve Westminsteru. Oproti chodu bývalé Welsh Office by nové shromáždění mělo být více transparentní. Zákon totiž mimo jiné vyžaduje založení několika výborů (*committees*). Podle sekce 56. to je statutární komise, které stojí v čele První ministr a má na starosti jednací řád (*standing orders*), sekce 57. stanovuje tzv. předmětné výbory (*Subject Committees*) pokrývající oblasti, v kterých má shromáždění pravomoci a sekce 58. doporučuje zřídit legislativní výbor k projednání důležitého zákonodárství, které ovšem v NAW představuje pouze vedlejší (*secondary*) legislativa. Měly by se také zřídit tzv. *Regional Commitees*, za účelem lepší spolupráce a překonání rozdílů mezi jednotlivými oblastmi regionu – jedná se zejména o jih a sever Walesu. (Hazell, Russell, 2000, s. 147)

Velké množství úkonů nově vzniklého shromáždění mělo být dle zákona vázáno na spoluúčast *Secretary of State for Wales*. Ten například podle třetí sekce první dodatku měl za úkol vyhlásit první volby do shromáždění, v sekci 16. a 17. je mu uděleno právo rozhodování o poskytování platů členům. Při přenášení pravomocí na Národní shromáždění bylo v jeho kompetenci dle sekce 25. nařizovat opatření týkající se jak majetku, tak i práv a odpovědnosti. Státní tajemník byl velmi důležitý zejména při vzniku shromáždění, podle zákona v sekci 49. dodatku druhého a čtvrtého to byl právě on, kdo vedl první setkání shromáždění a také měl na starosti vytvořit a vyhlásit jednací řád. Zákon ho rovněž opravňoval účastnit se dění v Národním shromáždění, ovšem neměl zde právo volit. Podílet se na zasedání výborů mu ale umožněné nebylo.

Zákonem také došlo k přenesení pravomocí týkajících se zdravotnictví, 32. sekcí pak historických budov, muzeí, velšského jazyka, sportu, umění a kulturních aktivit spojených s Walesem. Dále shromáždění převzalo odpovědnost za školství, turismus a rekreaci, provoz silnic a dálnic a s tím spojenou dopravu, životní prostředí, zemědělství a odpovědnost za vodu, povodně. NAW měla za úkol zvážit všechny záležitosti týkající se Walesu, mohla také navrhopvat nebo odporovat individuálním návrhům zákona, ovšem v oblasti primární legislativy jí nenáležela žádná pravomoc. (*Government of Wales Act 1998, legislation.gov.com*)

Zákon je velmi rozsáhlý, dokonce delší než ten skotský, o to více jsou v něm definovány omezující hranice. Mohlo by se tak jevit, že fakticky shromáždění nezískalo o nic větší pravomoci než bývalá Welsh Office. Je nutno ale zdůraznit jeho symbolické

poslání. Po více než 700 letech získal Wales volené těleso situované na jeho území schopné rozvíjet a realizovat politiku pro velšské občany.

3.2 Velšské národní shromáždění

Podle hodnocení posledního ministra Aluna Michaela bylo jedním z největších úspěchů Welsh Office právě úspěšné přichystání prostoru pro příchod Národního shromáždění na velšskou politickou scénu a převedení exekutivních pravomocí. (Deacon, 2001, IX) Jeho předchůdce a hlavní projektant vzniklého shromáždění Ron Davies měl velmi strategický plán v podobě založení skupiny *National Assembly Advisory Group*, která sesbírala velmi důležitý materiál přímo od velšského obyvatelstva. Tím bylo dosaženo představy, že přesně takové shromáždění si Velšané přejí. I tak bylo NAW zřízeno jako korporace kombinující legislativní a exekutivní pravomoci spíše, než že by se je snažilo oddělovat, jak se děje běžně u parlamentních institucí. (Osmond, 2000, s. 37)

Nové Velšské národní shromáždění bylo jednokomorové. Skládalo se z 60 členů volených na čtyřleté funkční období. Devět členů bylo součástí exekutivní komise nebo vlády. V čele shromáždění stál tzv. *First Secretary*, který byl rovněž v čele majoritní politické strany v NAW. Tento post byl volen celým shromážděním, První ministr si pak zvolil ostatních klíčových 8 ministrů. Byly to *Business Secretary*, *Financial Secretary* a dalších 6 ministrů Národního shromáždění, kteří pokrývali portfolia ekonomického vývoje, zemědělství a rozvoje vesnic. Zpočátku byl NAW přidělen rozpočet na 7 miliard liber, kterým dříve disponovala Welsh Office. (Laffin, Thomas, 2000, s. 557) Do nového orgánu byly také sloučeny přední velšské quangos jako *Health Promotion Wales* či *Tai Cymru*, ty méně důležité byly spojeny do vyššího ekonomického celku, tzv. *super quango*. Sloučení umožnilo Národnímu shromáždění udávat svůj vlastní směr politiky. (Deacon, 2002, s. 225-26)

Co se týká vymezení kompetencí, nové Velšské shromáždění, na rozdíl od pravomocí skotských autonomních institucí, při svém založení zcela postrádalo právo navrhopvat zákony, pouze jim náleželo právo na vyjádření se k těmto návrhům. Mohli tedy rozpracovat legislativní návrh nebo jej i přijímat, musel být ale rámcově vymezen příslušnými celobritskými institucemi. Jinými slovy, do Cardiffu byla přenesena pouze tzv. *secondary legislation*. Oproti Skotsku ani nedošlo k úvahám o redukci počtu

velšských poslanců, kteří zůstávají nadále zastoupeni jak v britském parlamentě, tak i v kabinetě. Z velkého důvodu kvůli omezeným pravomocím Velšského shromáždění, díky čemuž Westminster stále zůstává hlavním legislativním orgánem. Také zůstává zachován post *Secretary of State for Wales*, který jako jediný má právo informovat královnu o záležitostech týkajících se Walesu. (Říchová, 2002, s. 299-300) Oblasti, které zůstávali stále v rukou britské vlády (údaj k 2001), zahrnovali: ústavu, zahraniční události, obranu, státní správu, právo a pořádek, záležitosti týkající se ekonomiky a financí, sociálního zabezpečení a důchodů. (Cm 5121, 2001, s. 14)

3.2.1 Výhody NAW oproti Welsh Office

Velšské národní shromáždění je mnohem více otevřené a přístupné široké veřejnosti. NAW dalo Walesu silnější pocit identity a důležitosti na národní i mezinárodní scéně. Přineslo vládu blíže lidem, shromáždění více reaguje na potřeby místních komunit. První ministr je veřejně známý jak na území Walesu, tak za jeho hranicemi. Průzkum veřejného mínění v roce 2003 ukázal, že proti devoluci by v tomto roce hlasovalo pouze 20 % obyvatelstva. NAW si díky relativně větším pravomocím mohlo dovolit založit vlastní politiku – místní komunity mají širší vliv. Celobritské politické strany se začali více politicky orientovat na regiony. Jejich politika je založená tak, aby lépe vyhovovala Walesu a strany tak mohly uspět při volbách do NAW. Díky detailnímu zákonu *Governemnt of Wales Act* byly srozumitelněji definované pravomoci Národního shromáždění, čímž se předešlo demokratickému deficitu, který je spojován s fungováním Welsh Office. Stejně tak velkým handicapem Welsh Office bylo, že její členové nebyli voleni Velšany. Polepšil si také Cardiff, bylo vybudováno sídlo NAW Cardiff Bay Village, objevily se nové pracovní příležitosti. (Deacon, Alan, 2007, s. 134-35)

3.2.1 První volby do NAW

Politika v regionu po referendu 1997 neodhalila jen pnutí uvnitř stran, ale zároveň položila základy pro v rámci devoluce nově vytvořený stranický systém – politické strany se zaměřují jak na Westminster, tak na oblastní samosprávy. Výsledek voleb do NAW potvrdil silnou pozici Labour Party v regionu, z 60 možných mandátů

jich obsadila 28. I tak to pro ně bylo zklamání, jelikož předpokládali většinu. Druhou nejsilnější stranou ve shromáždění se stala *Plaid Cymru* se 17 křesly. Pro tuto stranu to byl zdaleka největší úspěch, kterého se jí podařilo dosáhnout. Důvodem je zřejmě pragmatismus, se kterým strana do voleb šla. Přestala se profilovat jako výlučně nacionalistická strana, vsadila spíše na image strany Walesu hájící nejen zájmy velšsky hovořících obyvatel, ale i prospěch celého regionu. Stalo se tak, že zvítězila i v regionech, v kterých měla tradiční základnu Labour Party, jako na jihu Walesu – v Iswynu. (Říchová, 2002, s. 301-2) Prvním *First Secretary* byl jmenován Alun Michael, zastával tedy spolu s postem státního tajemníka pro Wales zároveň dvě důležité pozice. Díky tomu byla zaručena zpočátku lepší spolupráce a kontinuita ve fungování obou institucí. Michael se rozhodl zformovat minoritní vládu, raději, než se pokoušet o koaliční dohodu. (Hazell, Russell, 2000, s. 248)

Co se týká volebního systému, byla přijata stejná varianta, jako má skotský parlament. Dvě třetiny poslanců (*AMs = Assembly Members*) voleno podle většinového principu v jednomandátových obvodech a zbytek proporčně. (Deacon, Alan, 2007, s. 118) Wales se pro tyto účely rozdělil do 5 volebních obvodů, z každého obvodu si voliči podle kandidátních listin jednotlivých politických stran mohou zvolit čtyři poslance. Velšané mají tedy k dispozici dva hlasy – jeden pro přímou volbu ve svém volebním obvodě, druhý pro místní kandidátku stran. (Government of Wales Act 1998, část 3. a 4.)

Hned zpočátku fungování shromáždění proběhlo několik přehmatů. Ministrem pro záležitosti týkající se velšského jazyka byl jmenován Tom Middlehurst, který nebyl schopen ani mluvit, ani psát velšským jazykem. Novým ministrem pro zemědělství se stal vegetarián, i když velšské hospodářství se z velké části opírá právě o chov hospodářských zvířat. (Deacon, Alan, 2007, s. 118-19)

3.4 Vznik Wales Office

Kladný výsledek referenda znamenal nevyhnutelný konec fungování Welsh Office. Labour Party dala již před referendem jasně najevo, že podporuje založení voleného Národního shromáždění. Oficiálně byla tedy rozpuštěna 1. července 1999. Ve stejný den započala fungovat instituce Wales Office. Většina bývalých pracovníků Welsh Office odešla do NAW, zůstal jen malý počet (přibližně 50 pracovníků), který se srocoval okolo státního tajemníka pro Wales, který nadále zůstal důležitým pro Wales

a devoluci. (McAllister, 1999, s. 643) Hlavním smyslem fungování Wales Office se stalo: „Poskytovat nejlepší možnou podporu státnímu tajemníkovi pro Wales ve výkonu jeho funkce reprezentovat Wales v britské vládě, britskou vládu ve Walesu a zajistit hladký průběh a spolupráci v rámci devolučního usazování.“ (Cm 5121, 2001, s. 6)

Z Wales Office se tedy stalo malé politické uskupení, bez jakýchkoliv exekutivních pravomocí, jehož práce je závislá na vnějších požadavcích. Novinkou oproti fungování bývalého úřadu je jednání plně bilingvní a také, že nedochází ke styku s občany veřejně, ale kontakt probíhá pomocí korespondence, telefonů či tisku. Po Ronu Daviesovi se 28. července 1999 stal novým *Secretary of State for Wales* Paul Murphy. Nově se asistentem a pravou rukou státního tajemníka stal post podtajemníka tzv. *Parliamentary Under Secretary of State*, který zaručuje správný chod Wales Office a dohlíží na to, aby zájmy Walesu byly náležitě brány v potaz při tvoření primární legislativy. Zbylí ministři Wales Office vystupují v 25 vládních výborech, 9 momentálně vzniklých komisích a 5 sdílených ministerských výborech (údaj k březnu 2001). Toto opatření mělo zaručit velšským zájmům zastoupení na detailní úrovni. (Cm 5121, 2001, s. 12-16)

3.4.1 Postavení Wales Office a její vztah k velšské a britské vládě

Jak již bylo naznačeno výše, i přesto, že hlavní pravomoci státního tajemníka pro Wales byly převedeny na Velšské národní shromáždění, tento post zůstal. Je to právě ministr, kdo konzultuje se shromážděním a poskytuje rady ohledně britského vládního legislativního programu. Má také právo jednat v rámci EU s jejími institucemi a navazovat spolupráci s ostatními evropskými regiony. (Deacon, Alan, 2007, s. 115)

Nová role *Secretary of State for Wales* po roce 1999 spočívala v důležitých třech bodech:

- Chovat se jako ochránce procesu usazování devoluce ve Walesu. V praxi to znamená stát se komunikačním kanálem mezi britskou vládou a velšským shromážděním pokud bude potřeba rady či vyjednávání. Další nutností je seznámit a informovat oba aktéry s následky devoluce v regionu.
- Zajistit, že zájmy Walesu budou plně brány v potaz britskou vládou při jednání, které bude mít dopad i v regionu. Neznamená to, že by se stal mluvčím

shromáždění, nýbrž měl by znát jeho postoj k problému předtím, než se rozhodne o vlastním postoji.

- Ministr nese odpovědnost za směřování klauzulí týkajících se výhradně primární legislativy Walesu skrze britský parlament. (Hazell, 2000, s. 153-54)

Jak již bylo naznačeno v zákoně *Government of Wales Act 1998*, státní tajemník pro Wales má velmi důležitou koordinační roli prostředníka mezi velšským shromážděním a britskou vládou. V říjnu 1999 byl nově založen výbor *Joint Ministerial Committee* za účelem projednávání devolučních otázek. Je složen ze státních tajemníků Walesu, Skotka i Severního Irska, reprezentantů britského kabinetu i vedoucích ministrů každé v rámci devoluce nově vytvořené instituce. *Secretary of State for Wales* má nově možnost i zde reprezentovat zájmy svého regionu. (McAllister, 1999, s. 647) Klíčem k úspěchu devoluce ve Walesu se tak stala koordinace mezi státním tajemníkem a NAW.

3.4.2 Současnost

V současnosti se zdá, že existence tohoto ministerstva již nebude mít dlouhého trvání. Proslýchá se, že „už je na čase, aby Wales Office odešla do důchodu.“ (Rowan Ree, 27.11.2014, Progress Online) Ve svém článku Ree argumentuje několika skutečnostmi, proč by podle něj Wales Office už neměla dále fungovat. Hlavním důvodem je, že legislativa ovlivňující každodenní život je tvořena zejména ministerstvy vnitra či spravedlnosti, jen velmi zřídka pomocí Wales Office. Provoz této instituce také není zadarmo. I když se zdá, že celkové výdaje za rok 2013 dosáhly pouze 13,5 milionů liber, pokud se sečtou náklady všech tří ministerstev (Wales Office, Scottish Office a Northern Ireland Office) jedná se už o nezanedbatelnou sumu, která by se dala využít jinde. Také je podle něj zbytečné, aby populaci 3 milionů Velšanů měl reprezentovat státní tajemník, jeho podřízení ministři a celá Wales Office, když například Londýn s 8,2 milióny obyvatel nemá reprezentaci žádnou. (Rowan Ree, 27.11.2014, Progress Online) V červnu 2013 byl dokonce vytvořen návrh zákona o sloučení všech tří ministerstev do jednoho orgánu. Prosazoval jej konzervativec a rodilý Angličan Philip Hollobone. Nicméně tento návrh neprošel ani přes první čtení v rámci dolní komory. (Government Departments, Parliament.uk)

I když Wales Office již nedisponuje takovými pravomocemi, jaké měla k dispozici předchůdkyně Welsh Office, je stále důležitým úřadem jak pro chod devoluce, tak i pro občany Walesu. Za jeden z největších přínosů posledních let lze považovat založení výboru na podporu devoluce ve Walesu, znám pod pojmem *Silk Commission*, v říjnu 2011. Nezávislá komise čítající devět členů byla založena za účelem přezkoumání současného finančního a ústavního opatření. Výstupem komise byly dvě části zprávy. První, publikovaná v listopadu 2012, se týkala financí, druhá, publikována až v březnu 2014, rozšíření pravomocí Národního shromáždění. První část doporučení k daním a půjčkám byla zakomponována do návrhu zákona, který byl přijat jako *Wales Act 2014*. Co se týká druhého dílu, poněkud kontroverznějších 61 doporučení týkajících se navýšení zákonodárné pravomoci shromáždění zůstává prozatím z velké části nevyslyšeno. (The National Archive, Commission on Devolution in Wales) Ovšem po nevydařeném skotském referendu o nezávislosti ze září 2014 premiér David Cameron pronesl řeč, ve které slíbil do budoucna větší důraz na devoluční otázky Británie, čímž naznačil příslib nových možností i pro Wales. (Bradbury, 2015, s. 1-2)

ZÁVĚR

Devoluční trend ve Spojeném království významně ovlivňuje již od druhé poloviny 20. století fungování britské politiky, od lokální úrovně až po nadnárodní. Jak bývalý státní tajemník pro Wales Ron Davies uvedl: "Devolution is a process and not an event" (Davies, 1999), devoluce je procesem, ne jen jednorázovou akcí uskutečněnou přijetím referenda a založením voleného velšského orgánu. Zřízení Velšského národního shromáždění opravdu nebylo posledním krokem. Od té doby byly přijaty další zákony týkající se devoluce a rozšíření pravomocí Národního shromáždění. Svou nezpochybnitelnou roli v tomto procesu má i Welsh Office, dnes Wales Office. Její význam spočívá zejména v tom, že dala v rámci politického procesu Spojeného království o Walesu vědět nejen v rámci Británie ale i v Evropské Unii. Byli to právě její čelní představitelé, kterým patří největší zásluhy za úspěšné přijetí referenda v roce 1997, zformulování zákona *Government of Wales Act 1998* a následné zřízení voleného Národního shromáždění, i přesto, že devolucí byla Welsh Office zrušena. Její nástupnická instituce Wales Office již nemá žádné exekutivní pravomoci, představuje malý úřad s nízkým rozpočtem. Ovšem role státního tajemníka pro Wales zůstala významná, především v prvních měsících po devoluci dokonce klíčová. Zákonem *Government of Wales Act 1998* byla tomuto postu udělena role zprostředkovatele mezi NAW a britskou vládou, s neustále se vyvíjející decentralizační politikou Británie je však její další existence do budoucna nejistá.

Snahy o devoluci byly v regionu tak komplikované, jelikož se s Walesem historicky nikdy nejednalo jako se samostatnou administrativní jednotkou. Částečnou devoluci v podobě zřízení postu ministra pro velšské záležitosti a Welsh Office získal region až o osmdesát let později než Skotsko. Nový úřad však nenabyl pravomoci na stejné úrovni jako skotský protějšek. Wales se dodnes nedočkal plné devoluce. Stejně jako v minulosti i dnes trvale zaostává za skotským modelem. Je ovšem třeba zdůraznit, že názor na devoluci nebyl nikdy ani v rámci Walesu jednotný, jelikož sám region není sjednocený. Každá jeho oblast se od sebe liší ekonomicky i kulturně. Od Anglie se však nejvíce odlišuje severozápadní oblast Walesu – srdce velšsky hovořících obyvatel. Rozdílnost je patrná, jde ale spíše o kulturní identitu než o politickou. Pokud se však jedná o kulturní, národní povědomí regionu, dokáže se Wales sjednotit.

Cílem práce bylo zhodnotit fungování Welsh Office a její roli v devolučním kontextu. Jak ve své knize věnované fungování tohoto úřadu Russell Deacon uvádí

(2002, s. 226): „instituce měla velký handicap oproti územním sesterským oddělením (myšleno Scottish a Northern Ireland Offices) v tom, že v následujících oblastech oproti nim byla slabší. A to v pokrytí politických aktivit, nižším počtu úředníků i rozpočtu, počtu a postavení svých ministrů a také jejich kariérních vyhlídek.“ Tyto odlišnosti ji dělaly politicky slabší a tedy méně schopnou ovlivňovat politický proces dle vlastních potřeb. Problémem tedy bylo, že Welsh Office představovala malé ministerstvo patřící pod britskou vládu, tudíž při mnoha jednáních jejím připomínkám nebyla věnována odpovídající pozornost. Nízký vliv úřadu je patrný zejména při snahách o získání pravomocí, či při problematice založení S4C. Skutečnost, že z velké části existence instituce byli ve Westminsteru u moci konzervativci – a tím i v čele Welsh Office, navzdory tomu, že obyvatelé Walesu volili stále proti straně, na její úspěšnosti taky nepřidal.

Liberálové (dnes liberální demokraté) nebyli nikdy v pozici státního tajemníka pro Wales zastoupeni. Jejich roli je nutno vyzdvihnout, zejména na samém počátku devoluční cesty. Vždy se ve svém programu hlásili k jisté formě decentralizace či federalizace Walesu a během velké části první poloviny 20. století byli hlavní politickou stranou regionu. Zastáncům tradičních norem a pomalého vývoje – konzervativcům lze také přiřít jistou úlohu v procesu, i když je všeobecně známo, že post státního tajemníka často sloužil k „uchlácholení“ neoblíbených členů ziskem tohoto nepříliš vlivného úřadu. Za éry státních tajemníků Edwardse, Walkera i Hunta Wales nepochybně těžil jak ekonomicky, tak i kulturně a politicky. I když podle některých názorů (Griffiths, 1999; Deacon, 2002) byl pro Walkera Wales spíše „pokusným králikem“ – zejména při přijetí nájemní reformy, která nejprve byla odzkoušena v regionu, pak až aplikovaná v rámci celé Británie. Nicméně s nimi tato slavná éra konzervativních ministrů i končí. Působení Redwooda, koneckonců i Haguea, by se dalo nazvat tragickým, na lepších podmínkách pro Wales jim nezáleželo.

Role Labour Party je zdaleka nejvýznamnější. Pod její vládou byla založena Welsh Office, proběhly obě devoluční referenda a byl přijat zákon *Government of Wales Act 1998* zřizující NAW. Také je zjevné, že labourističtí státní tajemníci pro Wales měli obecně větší povědomí o velšských záležitostech a o fungování Welsh Office než konzervativci, jelikož všichni pocházeli z velšských volebních obvodů. Nicméně nelze o nich tvrdit, že by byli zarytí zastánci decentralizace. Dlouho se nemohli rozhodnout, jakou formu devoluce si vůbec pro region představují, od 90. let se však v názoru sjednotili. Je třeba vyzdvihnout klíčového aktéra ministra Daviese, který

se velkou měrou zasloužil o uskutečnění devoluce na území Walesu. Výhra labouristů v prvních volbách do NAW potvrdila silnou pozici strany v regionu.

Obzvláště zpočátku fungování Welsh Office v 60. a 70. letech docházelo k střídání konzervativců a labouristů u vlády. Aby zaujali voliče, předháněli se v nabízení devolučních plánů. Stejně tak i bývalý *Under-Secretary* ve Welsh Office Rowlands (1972, s. 335) ve svém článku o založení úřadu komentuje: „Politická soutěživost představovala největší přínos pro devoluci v regionu“. Každá z hlavních politických stran tak přispěla svým dílem k uskutečnění devoluce ve Walesu. Dokonce i mezi konzervativními poslanci se našli tací, kteří se snažili situaci v regionu vylepšit.

Použitá literatura

Knihy:

BOGDANOR, Vernon. *Devolution in the United Kingdom*. Oxford: Oxford University Press, 2001, s. 331, ISBN 0-19-289310-6

BRADBURY Jonathan a Jon MAWSON. *British Regionalism and Devolution: The Challenges of State Reform and European Integration*. Routledge, 1997, s. 328, ISBN 1-853023701

DEACON Russel Martin, *The Governance of Wales: The Welsh Office and the Policy Process 1964-99*, Published by Welsh Academic Press, 2002, s. 269, ISBN 1-86057-0399

DEACON, Russell SANDRY, Alan, *Devolution in the United Kingdom : England, Scotland, Wales and Northern Ireland*, , Edinburgh University Press, 2007, s. 212, ISBN 978-0-7486-2416-4.

ELCOCK, H., a KEATING, M. (Eds.) *Remaking the Union: devolution and British politics in the 1990s*. Frank Cass Publishers, 1998, ISBN 0-7146-4876-0

EVANS, John Gilbert. *Devolution in Wales: claims and responses, 1937-1979*. Cardiff: University of Wales Press, 2006, 228 s., ISBN 0-7083-1990-4

HEYWOOD, Andrew. *The Political Ideologies: an introduction* (5th ed.), Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012, s. 392, ISBN 9780230367241

JONES, J a Denis BALSOM. *The road to the national assembly for Wales*. Cardiff: University of Wales Press, 2000, s. 293, ISBN 0-7083-1492-X

LEACH, Robert. *Political Ideology in Britain*, 2nd Edition, Palgrave Macmillan, 2009, s. 296, ISBN 9780230584723

OSMOND, John. *Creative conflict: the politics of Welsh devolution*. Routledge, 1977, s. 305, ISBN 0710087411

Kapitoly knih:

HAZELL, Robert: "Intergovernmental Relations: Whitehall Rules OK?" V: HAZELL, R(ed.) *The State and the Nations, The first year of Devolution in the United Kingdom*, UK: Imprint Academic, 2000, ISBN 978-0907845805

HILL, Dilys M. "Devolution". V: HICKSON Kevin, SELDON Anthony, *New Labour, Old Labour: The Wilson and Callaghan Governments 1974-1979*, Psychology Press, 2004, s. 368, ISBN 0415312825

JONES, Barry. "Welsh Politics and Changing British and European Context". V: BRADBURY, Jonathan, MAWSON, John (ed.) *British Regionalism and Devolution: The Challenges of State Reform and European Integration*, Jessica Kingsley Publishers, 1997, s. 55-98, ISBN 1-8502-370-1

MÜLLER, David. "Velká Británie". V: FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská referenda*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 31-57, ISBN 80-7325-051-9

OSMOND, John. "A Constitutional Convention by Other Means". V: HAZELL, R(ed.) *The State and the Nations, The first year of Devolution in the United Kingdom*, UK: Imprint Academic, 2000, s. 37-77

ŘÍCHOVÁ, Blanka. "V. Devoluční process ve Velké Británii. Proměna role politických stran". V: FIALA, Vlastimil a Blanka ŘÍCHOVÁ. *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Olomouc: Moneta, 2002, s. 247-338, ISBN 80-900965-8-1

ŘÍCHOVÁ, Blanka. "Wales na cestě od periferie k centru". V: KOTÁBOVÁ, Věra, Blanka ŘÍCHOVÁ a Běla PLECHANOVÁ. *Institucionalizace a decentralizace v Evropské unii: (příspěvky z konference konané 11. listopadu 2005)*. Praha: IPS FSV UK, 2006, s. 164-190, ISBN 80-239-6981-1

ŘÍCHOVÁ, Blanka. "Devoluce a proměny vládnutí ve Spojeném království: případ Walesu". V: DANČÁK, Břetislav a Vít HLOUŠEK. *Víceúrovňové vládnutí v Evropě: zkušenosti, problémy a výzvy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 55-80, ISBN 978-80-210-4458-6

VYKOUPILOVÁ, Hana. "Víceúrovňové vládnutí v Evropě: koncepce, modely, typy". V: DANČÁK, Břetislav a Vít HLOUŠEK. *Víceúrovňové vládnutí v Evropě: zkušenosti, problémy a výzvy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 13-28, ISBN 80-239-6981-1

Články a studie:

ELIAS, Anwen. "From Protest to Power: Mapping the Ideological Evolution of Plaid Cymru and the Bloque Nacionalista Galego", *Regional & Federal Studies* vol. 19, 4-5, (2009) s. 533-557

BRADBURY, Jonathan. "The devolution debate in Wales during the major governments: The politics of a developing union state?". *Regional & Federal Studies*, 8(1), (1998). s. 120-139. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13597569808421037> [cit. 1.5.2015]

BRADBURY, Jonathan.. "The Rest of the UK, UK Central Government and the Politics of the Post-Scottish Referendum Constitutional Settlement". (2015) Dostupné z: <http://www.psa.ac.uk/sites/default/files/conference/papers/2015/Bradbury%20UKPSA%20Paper%202015.pdf> [cit. 1.5.2015]

CHAMBERS, Paul. "Coming to Terms with the Past: Religion and Identity in Wales". *Social Compass* [online], (2005) vol. 52, issue 3, s. 337-352

GRIFFITHS, Dylan. "The Welsh Office and Welsh autonomy". *Public Administration* (1999), vol. 77, issue 4, s. 793-807

HAZELL, R., a RUSSELL, M. "The British Constitution in 1998-99: The Continuing Revolution". *Parliamentary Affairs*, (2000). 53(2), s. 242.

JEFFERY, Charlie. "Devolution in the United Kingdom: Problems of a Piecemeal Approach to Constitutional Change". *Publius: The Journal of Federalism* (2009) [online]. vol. 39, issue 2, s. 289-313

LAFFIN, Martin; THOMAS, Alys. "Designing the National Assembly for Wales". *Parliamentary Affairs*, 2000, 53.3: s. 557-576.

McALLISTER, Laura. "The road to Cardiff Bay: The process of establishing the National Assembly for Wales". *Parliamentary Affairs*, (1999). 52(4), s. 634-648

MERTL, Jiří. "Wales po devoluci: budování výlučného regionu a role Evropské unie v tomto procesu". *Central European Political Studies Review / Stredoevropske Politicke Studie* [online]. 2012, vol. 14, issue 4, s. 528-553

NGUYEN Yen et al., "Understanding Wales: Nationalism and Culture", *Colonial Academic Alliance Undergraduate Research Journal*, (2013) Vol. 4, Article 7, Dostupné z: <http://scholarworks.gsu.edu/caaurj/vol4/iss1/7> [cit. 20.12.2014]

POLLOCK Allyson, M, "Devolution and health: challenges for Scotland and Wales" *US National Library of Medicine*, 1.5.1999, Dostupné z: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1115590/> [cit. 1.5.2015]

RAWKINS, Phillip. "The politics of benign neglect: education, public policy, and the mediation of linguistic conflict in Wales". *International Journal Of The Sociology Of Language*, 1987(66), s. 27-48

ROWAN Ree, "Fifty Years On: What next for Wales?" *Progress Online*, 27.11.2014 Dostupné z: <http://www.progressonline.org.uk/2014/11/27/fifty-years-on-what-next-for-wales/> [cit. 30.4.2015]

ROWLANDS, Edward. "The Politics of Regional Administration: The Establishment of the Welsh Office". *Public Administration* [online] (1972), vol. 50, issue 3, s. 333-351

WYNN JONES, Richard; LEWIS, Bethan. "The Welsh devolution referendum". *Politics*, (1999), 19.1: s. 37-46.

Internetové zdroje:

1997: Labour Landslide ends Tory rule, *BBC NEWS*, Naposledy aktualizováno: 15.4.2005, Dostupné z:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/vote_2005/basics/4393323.stm [cit. 3.3.2015]

Government Departments, Amalgamation of Scotland Office, Wales Office and Northern Ireland Office Bill 2013-14,

Dostupné z:

<http://services.parliament.uk/bills/2013-14/governmentdepartmentsamalgamationofscotlandofficewalesofficeandnorthernirelandoffice.html>) [cit. 30.4.2015]

Profile: John Redwood, *BBC NEWS*, Naposledy aktualizováno: 16.10.2002, Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/2177192.stm [cit. 20.2.2015]

Welsh Devolution Referendum, *FreeNewsPos.com*, 1997, Dostupné z:

<http://www.freenewspost.com/wikipedia/wikipedia-english/Welsh%20devolution%20referendum,%201997> [cit. 1.5.2015]

Welsh Politics: “Wales Referendum 2011: Results in full”, *BBC NEWS*, 4.3.2011

Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-12482561> [cit. 12.1.2015]

UK Politics: My Moment of Madness, *BBC NEWS*, 31.10.1998

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/204691.stm [cit. 22.2.2015]

Dokumenty:

Departmental Report by the WALES OFFICE (Office of the Secretary of State for Wales), The Government’s Expenditure Plans 2001-02 to 2003-04, Cm 5121, publikováno: březen 2001, Dostupné z:

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/263011/5121en.pdf [cit. 21.2.2015]

Government of Wales Act 1998, Chapter 38, Dostupné z:

http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/38/pdfs/ukpga_19980038_en.pdf [cit. 29.4.2014]

Local Government Act 1972, Dostupné z:

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1972/70> [cit. 27.4.2015]

Welsh Language Act 1967, Dostupné z:

http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1967/66/pdfs/ukpga_19670066_en.pdf [cit. 10.11.2014]

Welsh Language Act 1993, Chapter 38, Dostupné z:

http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1993/38/pdfs/ukpga_19930038_en.pdf [cit. 27.4.2015]

SUMMARY

Since the second half of the 20th century devolution in United Kingdom has been changing significantly the shape of British policy process, from the very local to supranational level. As the former Secretary of State for Wales Ron Davies once said: "Devolution is a process and not an event" (Davies, 1999), he was right, the establishment of the National Assembly for Wales in 1999 was not one-time action. Since then, there have been another acts concerning broadening and transforming of powers. Without any doubts, the Welsh Office – today the Wales Office has its key role in this process. Its main achievement consisting in letting know about Wales in British government decision making process as well as in the European Union. Mainly it was its leading representatives who have the biggest merit on successful devolution referendum in 1997, formulation of the Government of Wales Act 1998 and the establishment of elected Wales body – even if it meant the end for the Welsh Office. Its successor institution the Wales Office does not have any executive powers, in fact it is representing just a small office with low budget. However the role of the Secretary of State for Wales is still important, particularly during the first months of running the NAW was crucial. According the Government of Wales Act 1998 the minister has the role as mediator between British and Welsh government. Unfortunately, the British decentralization policy is still evolving which means the existence of the Wales Office in future is currently full of contradiction.

Concerning the hypotheses about the role of main British political parties, each party played its role in devolution process and helped to implement devolution within Welsh territory, inclusive of the Conservative Party. Nevertheless the role of the Labour Party is the most extensive. Mainly the labour Secretaries of State for Wales have had better knowledge of region and function of the Welsh Office, everyone came from Welsh constituencies and during their leadership the key events took place – such as the establishment of the Welsh Office and the NAW or both devolution referendums. However it is undeniable that they have not been the most convinced fans of devolution. As former Parliamentary Under-Secretary in the Welsh Office Edward Rowlands in his article comments: "Political Party competition has made a major contribution to devolution." (Rowlands, 1972, s. 335)

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Seznam ministrů pro velšské záležitosti a státních tajemníků pro Wales – 1951-1999 (tabulka)

Příloha č. 2: Výsledek velšského devolučního referenda 1979 (tabulka)

Příloha č. 3: Výsledek velšského devolučního referenda 1997 (tabulka)

Příloha č. 4: Výsledek prvních voleb do Velšského národního shromáždění (tabulka)

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Seznam ministrů pro velšské záležitosti a státních tajemníků pro Wales – 1951-1999

Ministr pro velšské záležitosti (1951 – 1964) Minister of Welsh Affairs						
Ministr	V úřadu		Politická příslušnost	Místo narození	Velšský volební obvod	Premiér
Sir David Maxwell Fyfe	28. říjen 1951	18. říjen 1954	Konzervativní strana	Skotsko	Ne	Sir Winston Churchill
Gwilym Lloyd George	18. říjen 1954	13. leden 1957	Liberální a Konzervativní strana	Wales	Ne	Sir Anthony Eden
Henry Brooke	13. leden 1957	9. říjen 1961	Konzervativní strana	Anglie	Ne	Harold Macmillan
Charles Hill	9. říjen 1961	13. červenec 1962	Národní liberální a Konzervativní strana	Anglie	Ne	
Sir Keith Joseph	13. červenec 1962	16. říjen 1964	Konzervativní strana	Anglie	Ne	Sir Alec Douglas-Home
Státní tajemník pro Wales (1964 – 1999) Secretary of State for Wales						
Jim Griffiths	18. říjen 1964	5. duben 1966	Labouristická strana	Wales	Llanelli	Harold Wilson
Cledwyn Hughes	5. duben 1966	5. duben 1968	Labouristická strana	Wales	Anglesey	
George Thomas	5. duben 1968	20. červen 1970	Labouristická strana	Wales	Cardiff West	
Peter Thomas	20. červen 1970	5. březen 1974	Konzervativní strana	Wales	Ne	Edward Heath
John Morris	5. březen 1974	5. květen 1979	Labouristická strana	Wales	Aberavon	Harold Wilson
						James Callaghan
Nicholas Edwards	5. květen 1979	13. červen 1987	Konzervativní strana	Anglie	Pembrokeshire	Margaret Thatcher
Peter Walker	13. červen 1987	4. květen 1990	Konzervativní strana	Anglie	Ne	
David Hunt	4. květen 1990	27. květen 1993	Konzervativní strana	Wales	Ne	John Major
John Redwood	27. květen 1993	26. červen 1995	Konzervativní strana	Anglie	Ne	
David Hunt	26. červen 1995	5. červenec 1995	Konzervativní strana	Wales	Ne	
William Hague	5. červenec 1995	3. květen 1997	Konzervativní strana	Anglie	Ne	
Ron Davies	3. května 1997	27. října 1998	Labouristická strana	Wales	Caerphilly	Tony Blair
Alun Michael	27. října 1998	28. červenec 1999	Labouristická strana	Wales	Cardiff South and Penarth	

Zpracováno podle: DEACON Russel Martin, *The Governance of Wales: The Welsh Office and the Policy Process 1964-99*, s. 230-31; BBC News, UK: Politics, Profiles
Dostupné z: www.bbc.com

Příloha č. 2: Výsledek velšského devolučního referenda 1979

Velšské devoluční referendum 1979		
Otázka: Chcete aby opatření zákona Wales Act 1978 vstoupilo v platnost?		
ANO nebo NE	Hlasy	Procenta
ANO	243,048	20.3%
NE	956,330	79.7%
Celkově hlasů	1,199,378	100.0%
Účast		58,8%
Celkový počet voličů		2,038,049

Zpracováno podle: BBC, Welsh Devolution 1979. Dostupné z:

<http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/wales/briefing/79.shtml>

[1.5.2015]

Příloha č. 3: Výsledek velšského devolučního referenda 1997

Velšské devoluční referendum 1997		
Otázka: Souhlasíte s návrhem vlády, že by mělo dojít k zřízení Velšského národního shromáždění?		
ANO nebo NE	Hlasy	Procenta
ANO	559,419	50.3%
NE	552,698	49.7%
Celkově hlasů	1,116,116	100.0%
Účast		50.22%
Celkový počet voličů		2,222,533

Zpracováno podle: FreeNewsPos.com, Welsh Devolution Referendum, 1997, dostupné

z: [http://www.freewnewspos.com/wikipedia/wikipedia-](http://www.freewnewspos.com/wikipedia/wikipedia-english/Welsh%20devolution%20referendum,%201997)

[english/Welsh%20devolution%20referendum,%201997](http://www.freewnewspos.com/wikipedia/wikipedia-english/Welsh%20devolution%20referendum,%201997) [1.5.2015]

Příloha č. 4: Výsledek prvních voleb do Velšského národního shromáždění

Politická strana	Systém kompenzačních mandátů (<i>Additional member system</i>)				Celkový počet mandátů
	Jednomandátové obvody		Regionální listiny		
	%	Křesel	%	Křesel	
Labouristická strana	37,6	27	35,4	1	28
Plaid Cymru	28,4	9	30,5	8	17
Konzervativní strana	15,8	1	16,5	8	9
Liberální demokraté	13,5	3	12,5	3	6
Ostatní	4,7	0	5,1	0	0
Celkem		40		20	60

Zpracováno podle: BBC News, Vote '99, Dostupné z:

http://news.bbc.co.uk/1/hi/english/static/vote_99/wales_99/html/index.stm [20.3.2015]